

1. Gerlachij Steph. diff.
de persona Servatoris Christi
Tubingae 1577.
2. Gesneri Salamp. diff. de
quadruplici Homini con-
sideratione, Witteb. 1576.
3. ———— diff. de
Acolia triumphante in
Coeli. Witteberga 1575.
4. ———— diff. tres de Turra.
Witteb. 1575.
5. ———— diff. de commu-
nicatione idiomatum reali
Witteberga 1576.

96
PRO SANCTISSIMO
LIBRO CHRISTIANÆ
CONCORDIÆ.

DISPUTATIO DECIMA SEXTA
quæ est de Prædestinatione sanctorum
prima, Trium capitum.

- I. *An & quomodo de Prædestinatione sit disputandum.*
- II. *De vocabulis Electionis, Prædestinationis, vocationis, Voluntatis, consilij, decreti, reprobationis, permissionis, desertionis.*
- III. *Quid sit Prædestinatio & quæ ad integram eius definitionem requirantur.*

De quibus

PRÆSIDE SALOMONE GESNERO,

S. Theologiæ D. & Professore, ad diem VI, Iunij

Anno 1595.

Respondebit publicè

M. IOHANNES KAVFFMANNVS

Norimbergensis, Diaconus Ecclesiæ V Vittebergensis,

VVITEBERGAE,

Typis Zachariae Lehmanni Anno M. D. XCV.

Pro Sanctissimo libro Christianæ
Concordiæ.

*Aliquid obijerunt
ex hac susceptione
in scriptura in homo Theo
ab in hoc est
Hannij de prædes*

Disputatio Decima sexta, quæ est de æterna præ-
destinatione & electione sanctorum ad
vitam æternam primam.

Trium capitum.

- I. An & quomodo de prædestinatione sit disputandum.
- II. De vocabulis electionis, prædestinationis, vocationis, voluntatis, consilij, decreti, reprobationis, permissionis, desertionis.
- III. Quid sit prædestinatio, & quæ ad integram eius definitionem requirantur.

Caput Primum in quo explicantur causæ, propter
quas de Prædestinatione disputandum, & simul metho-
dus & limites huic disputationi figuntur.

Quæstio Prima: an disputandum, ἀποφαλισμός.

Thesis I.

Vndecimum locum in articulis libri
Christianæ concordiæ obtinet caput de æterna
prædestinatione & electione Dei, quod nunc
etiam sub analysin vocandum erit.

2. Occurrit autem Principio illa quæstio, an
de prædestinatione aliqua sit suscipienda disputatione? Quod enim
perpetuo inuoluendum sit silentio tacitaque suspiciendum venera-
tione Prædestinationis mysterium id sequentes rationes flagita-
re videntur.

*An dispu-
tandum
de electio-
ne.*

3. Primum respectu Dei siquidē consilia ipsius inscrutabilia sunt.
Ea enim quæ Dei sunt nemo novit nisi Spiritus Dei; Cum quonā

*1. Cor. 2. 11.
Es. 40. 13.*

Sap. 9. 13. hominum aut angelorum Deus inijt consilium? Et quis homi-
Iob. 41. 5. num potest scire consilium Dei, aut quis poterit cogitare, quid
velit Deus? Portas vultus divini quis aperiet? per gyrum
dentium eius formido. Vnde divinus Apostolus, qui in tertio
coelo fuerat, & revelationes stupendas viderat, exclamat: O pro-
Rom. 11. 33. funditatem diuitiarum, sapientiae & cognitionis Dei, quam in-
scrutabilia sunt consilia eius, quam inperuestigabiles sunt viae
eius? Quis enim cognovit mentem Domini, aut quis consilia-
rius eius fuit?

4. Deinde si nos ipsos consideremus, obstat huic inquisitioni
nostri ingenij imbecillitas & intellectus in rebus diuinis cae-
citas. Cogitationes enim mortalium timidæ & incertæ *ἐπινοίας*
Sap. 9. 14. intelligentiæ nostræ. Corruptibile enim corpus aggrauat ani-
mam, & onerat terrena habitatio mentem multa cogitantem. Et
vix imaginamur, quæ in terra & quæ in manibus inuenimus
cum labore: quæ autem in cælis, quis investigauit.

5. Vnde sapiens ille nos hortatur: Difficiliora te ne quæras
Syra. 3. 22. (*ἀνοσιότητος*) sine sensu, & fortiora te ne exquiras cum stultitia.
Quæ præcepta sunt tibi hæc cogita sancte, non enim est tibi opus
occulta videre oculis. Idemque Salomon indicat: Mulum mellis
Prou. 25. 27 comedere non est bonum: & investigatio rerum difficile gra-
uis et difficilis.

6. Denique plurimis incommodis ea disputatio partim apud
Augustin: nos partim apud auditores obnoxia est, quod Augustinus testa-
lib. 2. de tur, cuius hæc sunt verba: Sed aiunt, neminem posse correptis
bono per- onis stimulis excitari, si dicatur in conuentu Ecclesiæ audientibus
seu rantia multis: Ita se habet de prædestinatione definita sententia vos
cap. 15. iuntatis Dei, ut alij ex vobis de infidelitate, accepta obediendi
Prædesti- voluntate, veneritis ad fidem, vel accepta perseuerantia, maneat
nationis voluntate, veneritis ad fidem, vel accepta perseuerantia, maneat
doctrina tis in fide: cæteri vero, qui in peccatorum delectatione remora-
reddat aut mini, ideo nondum surrexistis, quia nec dum vos adiutorium
securos mini, ideo nondum surrexistis, quia nec dum vos adiutorium
aut despe- gratiæ
rantes.

gratiæ miserantis erexit. Veruntamen si qui estis necdum vocati, quos gratia sua prædestinaverit eligendos, accipietis eandem gratiã, qua velitis & sitis electi. Et si qui obæditis, si prædestinati estis reiiciendi, subtrahentur obædiendi vires, ut obædire cessetis.

7. Ex quibus verbis intelligitur, quod prædestinationis doctrina proposita populo vel securitatem inducat improbis, uel ad desperationem adigat pavidos & consternatos animos. Quem admodum idem Episcopus exemplo idipsum confirmat: Fuit Augustin: quidam, inquit, in nostro monasterio, qui corripientibus fra: ibidem. tribus, cur quædam non facienda faceret, et facienda non faceret, respondebat: qualiscunq; nunc sim, talis ero, qualem me Deus futurum præscivit.

8. Reperiuntur sanè non pauci, qui eiusmodi rationibus moti censent tutius esse de profundo hoc mysterio prædestinationis divinæ prorsus silere, quam quicquam vel disputare vel concionari.

9. Verum isti rem parum accuratè perpendunt. Nam quod ad primam rationem attinet. Sunt quidem consilia Dei inscrutabilia humani ingenij acumine. Id quod sapientia ipsa docet: sensum autem tuum Domine, quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis. Et sic correctæ sunt semitæ eorum, qui sunt in terra, & placentia tibi docti fuerunt homines. Et sapientiã saluati sunt.

Quæstio 2. Vnde sumenda disputatio.

10. Valet igitur in hac disputatione illud Pictauorum episcopi pulcherrimum pronunciatum. Non est de diuina prædestinatione humanis iudicijs sentiendum. Neq; enim nobis ea natura est, ut se in cœlestem cognitionem suis viribus efferat. A Deo discendum est, quid de Deo Deiq; voluntate intelligendum sit. Quia Deus non nisi Deo autore cognoscitur. Quoniam igitur impossibile erat sine Deo discere Deum, per verbum suum docet homines scire Deum.

Hilarius
lib. 5. de
Trinit. fol.
7.

A 3

II, Iam

11. **Iam quod ad secundam attinet obiectionem, libenter fa-**
1. Cor. 13. 12. **remur, nos totum hoc profundum peruestigare in hac vita mi-**
nime posse. Videmus enim nunc per speculum in ænigmate,
tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc au-
tem cognoscam, sicut etiam cognitus sum.

Quantum
de Electio-
ne docen-
dum.

12. **Quantum itaq; nobis in hoc arcano per Verbum Dei**
reuelatum est, profiteamur, reliqua in transmundanam Academi-
am servamus, ubi coram divina omnia contemplabimur.

Ambrosius
libro 1. de
Vocatio-
ne gent.
cap. 7. &
Damasce.
lib. 1. orth.
ed. cap. 2.

13. **Media etenim inter oscitantiam & audaciam via ingredi**
debemus. Nam quæ Deus occulta esse uoluit, non sunt scrutan-
da: quæ autem manifesta fecit, non sunt neganda. Ne in illis
illicite curiosi, & in istis damnabiliter inueniamur ingrati, ut
Mediolanensium doctor olim in præsentem negotio pronunciauit.

14. **Ac ut hæc de toto isto Prædestinationis articulo vera**
sunt, ita certum est, multas esse ad rem præsentem pertinentes
quæstiones, quæ satis explicari & euolui nec possunt nec debent,
in quibus meminisse debemus sapientissimæ sententiæ Gratiani
Imperatoris, qui de sancta Trinitate ita statuit: De mysterio
sanctæ Trinitatis loquimur, non quantum volumus, sed quan-
tum libenter vellemus. Ita nos de tremendo arcano divinæ Præ-
destinationis disseremus non quantum curiositas humani cordis
desiderat, sed quantum dicere Spiritus sanctus in Verbo sup-
peditat.

15. **Ad incommoda venio, quæ non ex veræ doctrinæ explic-**
1. Cor. 1. 13. **catione, sed eiusdem obscuracione & perversione oriuntur. Nam**
sermo crucis Christi ijs, qui pereunt, stultitia est, nobis autem,
qui seruamur, virtus dei. Doctrina etenim prædestinationis reve-
ra Synopsis & compendium est totius doctrinæ cœlestis, Euan-
gelij & legis summam nobis ab oculos proponens. Cum vero
euangelium sit potentia Dei ad salutem omni credenti, non po-
terit non & Prædestinationis explicatio eandem vim obtinere.

Rom. 1.

Quæstio 3. Quid profit hæc disputatio.

1. Vñus

I. *Vsus disputationis πρὸς ἰπυρὸς θωσιν ἔ παυδείας.*

16. Si enim quis putet prædestinationis doctrina homines à studio pietatis retrahi & in exercitijs fidei segnes reddi, ille audiat quid Petrus dicat: Ideo potius, fratres, operam date, ut uocationem & electionem vestram firmam faciatis. Hoc enim facientes non impingetis unquam.

Prædesti-
natio sup-
peditat
adhortati-
ones.
2. Petr. 1. 10

17. Et gravissime Augustinus: Sicut ille, quem castum futurum Deus præscivit, agit ut castus sit: ita ille, quem castum futurum prædestinavit, non ideo non agit, ut castus sit, quoniam Dei dono audit se futurum esse, quod erit, imo etiam gaudet eius charitas, nec inflatur, tanquam non acceperit. Non solum ergo prædicatione prædestinationis ab hoc opere non impeditur, verum ad hoc adiuuatur, ut cum gloriatur, in Domino gloriatur. Quod autem dixi de castitate, hoc de fide, hoc de pietate, de charitate, de perseverantia, & ne pergam per singula, hoc de omni obœdientia, qua obœditur Deo, veracissime dici potest.

Augustin.
libro 2. de
bono per-
severant
cap. 17.

18. Vnde intelligitur quod sana doctrina de prædestinatione non retrahat homines ab auscultatione Verbi cœlestis & obœdientia Deo debita, sed potius eo adducat. Siquidem totum ordinem reparationis, Sanctificationis, glorificationis nostræ complectitur, & postulat, ut Verbum audiamus, & meditemur, fructibus novæ obœdientiae declaremus, & denique in timore & tremore salutem nostram operemur.

Prædesti-
natio im-
pellit ad
auscultati-
onem ver-
bi.

Philip. 2. 17.

19. Quando homines à revelato Verbo & ordine ac τὰξιν salutis divinitus sancita auocantur, ad arcanae voluntatis absolutum & fatale decretum, quale Calviniani fingunt, tum equidem utrumque evenire necesse est, ut pavidæ conscientiae de misericordia Dei erga se dubitare, epicuræi omnes adhortationes aspernari inque diem vivere incipiant.

20. Sed quando nos in nostris Ecclesijs tradimus, Electionem non esse absolutæ & nudæ voluntatis divinæ, ex qua fatalis numerus

merus.

merus electorum & damnandorum inevitabili necessitate consequatur, complecti autem voluntatem Dei ordinatam, quæ per media, Verbum videlicet & sacramenta, salutem nostram conficiat, nulla datur vel ad desperationem vel ad effrenem petulantiam cuiquam occasio. Sed potius gloria nostræ salutis divinæ gratiæ adscribitur, & homines ad audiendam & apprehendendam evangelij concionem instigantur.

2. *Vsus πρὸς ἔλεγχον.*

21. Si quis ita obster: Silendum esse de intricato hoc articulo, ne novæ lites in Ecclesia moueantur, cum alioquin satis superque sit contentionum. Illi respondet Augustinus. Hæreticus non tacet, qui loquitur absque scriptura. Et nos nolumus dicere quod teste scriptura possumus dicere? Timemus enim videlicet, ne loquentibus nobis offendatur, qui veritatem non potest, aut non vult capere, & non timemus, ne tacentibus nobis, qui veritatem potest capere, falsitate capiatur?

3. *Vsus πρὸς διδασκαλίαν.*

22. Sed ardua est, inquis, doctrina de Prædestinatione, quam non omnes capiunt: In concionibus itaque ad populum non erit proponenda. Respondet Augustinus: Dicatur verum, maxime ubi aliqua quæstio, ut dicatur, impellit, & capiant, qui possunt: ne forte cum tacetur propter eos, qui capere non possunt, non solum veritate fraudentur, verum etiam falsitate capiantur, qui verum capere, quo caveatur falsitas, possunt. Ita tamen sermo & doctrina de hoc sublimi mysterio attemperetur, ut memores simus illius Apostolici: Non potui vobis loqui, quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, quasi paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis.

1. Cor. 3.

Augustinus
Ibid.

23. Modo enim quodam dicendi fieri potest, ut id quod dicitur, & paruulis lac & gracibus esca sit.
Sicut

Sicut : In principio erat verbum , & verbum erat apud Deum ,
& Deus erat verbum. Quis Christianus tacere potest, quis cape-
re ? Aut quid in doctrina sana potest inueniri grandius ? Quod
tamen & paruulis non tacetur , & nec paruulis nec grandibus
occultatur.

24. Prudenter itaque & circumspectè hæc de prædestinatione Forma san-
norum ver-
borum de
prædesti-
natione.
doctrina populo proponenda est, ut iterum monet Augustinus.
Quamuis hæc vera sint, quod in externo Ecclesiæ cœtu aliqui
sint electi & ceteri reprobis, non tamen isto modo dicenda sunt
Cut sermo ad ipsos etiam convertatur) sicut supra exposita fue-
runt. Quid opus est dici , alij ex vobis sunt electi alij reprobi ? Si
enim Ecclesiæ Dei loquimur, si credentibus loquimur, cur ali-
os illorum ad fidem venisse dicentes cæteris facere judicamur
injuriam ? cum possimus congruentius dicere: Ita se habet de
prædestinatione definita sententia voluntatis Dei, ut ex infide-
litate venieritis ad fidem accepta voluntate obœdiendi, & accepta
perseverantia maneatis in fide. si qui autem adhuc in peccato
rum damnabilium delectatione remoramini, apprehendite salu- Phil. 2, 13
berrimam disciplinam. Quod tamen cum feceritis nolite glo-
riari, quasi de operibus vestris. Deus enim est, qui operatur in
vobis velle & perficere.

25. Nec ita dicendum est, si qui estis nondum vocati, acci-
pietis eandem gratiam, qua velitis et sitis electi. In Ecclesia
enim omnes sunt vocati. Cur non potius ita dicitur : Si qui
nondum sunt vocati, pro his , ut vocentur, oremus.

26. Quod itaque de prædestinatione sit disserendum, & qui-
dem juxta canonem scripturæ, quodque pro fit ea dissertatio tum
ad doctrinam cœlestem explicandam & errores refellendos,
tum ad auditores exhortandos & consolandos, ostensum est.

CAPVT SECVNDVM, IN QVO VOCABVLA,
præscientiæ, vocationis, electionis, prædestinationis, co-
gnata & contraria aliaq; synonyma explicantur.

Quæstio prima de præscientia.

B

Thes

Thesis. 1.

Nunc itaq; rem in manus sumemus, præmissa summopere necessaria Vocabulorum & rerum, quæ in hac disputatione occurrunt, distinctione & expositione. Ac cum doctrina de prædestinatione absq; præscientiæ diuinæ mentione explicari nequeat, quid præscientiam scriptura nominet primo considerandum est.

2. Usurpat itaq; scriptura Vocabulum προγνώσεως & προγνωσκειν prænotionis seu præscientiæ & præcognoscendi: Verbi gratia Rom. 8. 29. Quos præscivit, hos & prædestinavit conformes imaginis filij sui, Rom. 11. 2. Non reiecit Deus plebem suam quam præscivit. Act. 2. 23. Hunc definito consilio & præscientia Dei traditum accipientes, per manus peccatorum ligno affixum interemistis. 1. Petri. 2. Petrus Apostolus Iesu Christi electis aduenis secundum προγνωσιν præscientiam Dei patris, & eodem capite v. 20. Christi præcogniti ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus propter vos.

3. Dicitur autem præscientia non quod in Deo tempore antecedat. Apud Deum enim nihil est præteritum, cuius receditur, nihil futurum, quod præcognoscat, sed præsentissima sunt omnia, sicut Syracides ait: à seculo usq; in seculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu eius, Item: Omnia tam sunt nota Deo antequam creentur, quam postea cum perfecta sunt. Vnde Susanna orat: Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, & nosti omnia antequam fiant: & pulcherrimè David: Intellexisti cogitationes meas de longè, & omnes vias meas prævidisti. Ecce Domine tu novisti omnia novissima & antiqua. Cum nondum formatus essem, viderunt me oculi tui. Respectu itaq; Dei potius est scientia rei præsentis, quam præscientia futura.

4. Nominatur autem præscientia κατ' ἀνθρώπων ἰδέω sensu humano idq; duobus modis; Primum quia etsi in æternitatem illam Dei ἀχρονον, omni temporis distinctione carentem nihil prius

Deo omnia
a præsen-
tia.

Syra. 39.

Syr. 23. 29.

Dan. 13. 42

Psal. 134.

Præscientia quomodo vocatur.

prius nihil posterius ingreditur: tamen æternitas, in qua cognoscit Deus omnia, omni temporaria dispositione est antiquior. Deinde quia ordo & τάξις ita fert, ut architectus sui operis notitiam prius animo concipiat, quam producat.

5. Tres autem scriptura nobis tradit prænotionis diuinæ significaciones. Primo accipitur Vocabulum præscientiæ *πρὸς* generalissimè & largissimè, ut in libro Concordiæ traditur, quod præscientia seu prævisio Dei sese ad omnes creaturas tam malas quam bonas extendat. Matth. 10. Psal. 139. Esaiæ 37. Iob. 28. Dan. 2. Syr. 40. Matth. 6.

6. Secundo loquitur scriptura de præscientia Dei, quæ *πρὸς* & strictius sumitur, & tantummodo ad fideles ac electos Dei filios pertinet.

7. Nam Rom. 8. non potest prænotio ad vniuersum genus humanum diffundi, id quod duobus argumentis evincitur. Primum ea est series cathenæ Paulinæ, ut posterioribus membris priora determinantur & finiuntur, non autem posteriora prioribus. Quos enim præsciuit, hos, & prædestinavit. Unde infero, si præscientia, de qua hic Paulus agit, eorum est, quorum prædestinatio: & vero prædestinatio non est omnium, quod nec ista præscientia, de qua hic loquimur, sit omnium.

8. Quod si quis contendat prædestinationem & præscientiam eius esse amplitudinis, cuius est Vocatio, prout illa alioquin ex parte Dei generatim sumitur: siquidem Paulus ait, quos prædestinavit, hos & vocavit, ei obstant duo sequentia membra Iustificacionis & glorificationis prædestinationem, Vocationem & præscientiam suo amplexu determinantia: quos enim vocavit, hos etiam iustificavit & tandem glorificavit. Ex quo patet, quod nec vocatio hoc in loco nec præscientia

vel prædestinatio ultra justificationem et glorificationem di-
duci debeat.

Questio 2. de vocatione.

Vocatio se-
cundum
propositum
autem.

9. Quin & ipse Apostolus ostendit se non loqui nunc de vo-
catione generali, quatenus Deus divulgato in totum orbem ter-
rarum euangelio omnes homines vocat ad pœnitentiam &
agnitionem Christi Act. 14. Marci. 16. Rom. 10. Col. 1. sed de vo-
catione ea, quam amplexi sunt, qui 1. diligunt Deum, 2. quibus
omnia crucis onera ad salutem æternam cedunt, 3. qui sunt
κλητοί, hoc est versantur in vocatione eoque titulo gaudent,
4. qui conformes prædicantur imaginis filij Dei, qui fide justifi-
cati accessum habent ad gratiam Dei, in qua stant Rom. 5. qui
acceperunt euangelium & in eo stant. 1. Cor. 15.

10. Ideoque non *ἀπλῶς* et *ἀδιορίστως* simpliciter & indeterminate
nominat vocationem, sed definite vocationem juxta *πρόθεσιν*
consilium & decretum Dei immutabile. Decretum vero non
est nudæ & omnes causas antegressæ voluntatis sed ordinatæ,
quæ totam seriem omniumque mediõrum salutis nostræ connex-
onem complectitur.

Augustin:
ep. 9.

11. Augustinus eleganter distinctionem eam vocationis,
qua Deus vocat, & vocationis quam fideles accipiunt,
observavit: Multi alioquin, inquit, sunt vocati, pauci vero elec-
ti. Qui verò electi, ipsi sunt secundum propositum vocati, in
quibus Dei proculdubio præscientia falli non potest. Hos præ-
sciuit & prædestinavit conformes imaginis filij sui. Hæc voca-
tio est secundum propositum, hæc est sine pœnitentia. Quos enim
vocavit, illos & justificavit: quos autem justificavit, illos & glo-
rificavit.

12. Alterum argumentum quod Apostolus Rom. 8. loquatur
de præscientia Dei, quæ non indiscrete omnium sit hominum,
in eo consistit, quod ex objecto ejus præscientiæ æstimare licet,
quàm late ipsa *πρόγνωσις* hujus loci pateat. Objectum autem τὸ
πρόγνωστέον præscitum describitur, quod sint dilecti Dei, qui
Deum diligunt, quibus omnes calamitates ad æternam salutem
conducunt, qui sunt in cœtu vocatorum, qui denique sunt con-
formes

formes imaginis filij sui. Hoc vero objectum nullo modo de toto genere humano potest intelligi. Ergo nec præscientia. Vbi enim non est præscitum, ibi nec præscientia locum habet: præsciti enim est præscientia.

13. Dicat aliquis Deum non complecti sua ista præscientia solummodo, qui jam sint conformes imaginis filij sui, sed qui tales esse debeant: ac cum Deus omnes homines velit esse conformes imaginis filij sui: ideo præscientiam ad omnes homines pertinere. Respondetur, hanc interpretationem textui non conuenire: Apostolus enim non de futuro, sed de præsentate loquitur, non de eo, quod Deus fieri uult et mandat, sed quod jam factum decernit & immutabili consilio proponit.

14. Neque dicit Deum præscire & prædestinare, ut sint conformes, *ἵνα ὡς εἰσὶν ὁμοιομορφοί*, sed prædestinare & prænosse eos, qui jam sunt conformes.

15. Et denique quomodo non essent conformes filio Dei, si quidem Deum diligunt, uocationem uera fide amplectuntur, & crucem tolerant, ut eosdem uerbis immediatè antecedentibus describit. *Questio 3. an fides electionis causa.*

16. Noltrane igitur, inquis, fides & pietas electionis & præscientiæ causa est, cum Dei potius prædestinatio fidei nostræ causa sit, quemadmodum Eph. 1. scriptum est: Elegit nos in Christo ante jacta fundamenta mundi, ut essemus sancti & inculpati. Respondeo, electio quatenus in se completitur misericordem Dei uoluntatem, meritum Christi, quatenus uocationem, & donationem Spiritus sancti, eatenus causa est efficiens fidei, quatenus autem eadem includit fidem in Christum, renouationem, & constantiam, non est causa, sed potius è plurium causarum complexu & indissolubili connexionem conseruatum Dei decretum. Illo respectu habet electio aliqua uoluntatis diuinæ *προηγούμενης* antegressæ, hoc uero respectu determinatur electio uoluntate Dei *επομμένη* consequente & media diuinitus ordinata includente ac respiciente: neque tamen illa priora plenam electionem absolunt ac definiunt ut paulo post demonstrabitur.

17. Tertia superest præscientiæ significatio, angustissima, qua solum Christum & opus Redemptionis complectitur. Sicut Petrus Act: 2. dicit, Christum definito Dei consilio & præscientia esse traditum, & in priore sua epistola capite primo, Christum esse præcognitum ante mundi constitutionem, manifestatum autem novissimis temporibus propter nos.

18. Quotiescunq; igitur de divina præscientia loquimur, diligenter hæc discernenda sunt tum ob causas alias, tum ut scire possimus, quænam divinæ præscientiæ, tanquam causæ conficenti, quæ vero non ita tribuenda sint.

19. Si enim relatio instituat prænotionis Dei ad res, quæ aut olim evenerunt, aut hodie eveniunt, dupliciter sese habet patris cœlestis notitia & præscientia.

20. Nam bona non saltem novit Dominus, sed etiam efficit & producit, mala non operatur, licet ea norit & moderetur.

21. Vnde constat quod in rebus malis sapientia Dei cernatur potissimum, non etiam voluntas approbans; in bonis vero cum Dei sapientia voluntas quoq; coniuncta sit.

Questio 4. De omniscientia Dei.

22. Quæ ut rectius intelligantur & in progressu disputationis in promptu sint ideo de omniscientia seu sapientia Dei deq; eius Voluntate, divinæq; Voluntatis gradibus aliquid præmittendum est.

Omnisci-
entia &
sapientia
Dei,

August. lib
31. cap. 6.

23. Sapientia proinde seu omniscientia Dei est, qua novit Deus omnia, ita ut nec ea, quæ dicuntur præterita, ibi in mente divina prætereant, nec ea, quæ dicuntur futura, quasi desint, expectentur ut veniant, sed & præterita & futura cum præsentibus sint cuncta præsentia, nec singula cogitentur, & ab alijs ad ad alia cogitando transeat, sed in uno conspectu simul præsto sint universa:

24. Ab omniscientia Dei, quam *παντοκρατοριαν*, *παντοφικαν*, vel *παννοφικαν* dixeris, non multum differt *προγνωστις* præscientia, de qua

de qua hucusque actum est, nisi quod sapientia res omnes, præ-
scientia res futuras complectitur.

27. Futuræ autem nominantur non respectu Dei, sed nostri.
Nam præscientia Dei, ut supra demonstravi, præterita & præ-
sentia comprehendit, neque tempore tenetur. Et tam in conspe-
ctu Deistant ea, quæ gerenda sunt, quam illa, quæ aut gerun-
tur, aut gesta sunt. Nec indiget mora cernendi & discernendi
illa virtus, quæ perpetuo unoque contuitu creata & creanda, orta
& oritura, acta & agenda simul aspicit.

Ambros.
l. 2. de voc.
gent. cap.
10.

Questio 5. De voluntate Dei.

26. Hæc de sapientia Dei. Iam quemadmodum in homine in-
tellectui, qui summus animæ rationalis gradus est, sapientiam
& prudentiam complectens, adiungitur Voluntas. Ita quoque
scriptura de Deo ad humanæ infirmitatis captum loquitur, &
præter sapientiam Deo tribuit voluntatem.

27. Voluntas autem Dei mala & mali causa nequaquam est,
Psal. 5. sed tantummodo bona bonique causa: nec malum sed tan-
tummodo bonum approbat. Nam & cum voluntas Dei mala
vel penas irrogat, iusta tamen est: & profecto quæ iusta est,
mala non est. Nam κακόν malum aliud est τῆ φύσει sua natura
tale, quod culpam habet & est ἀνομία, aliud vero est πρὸς ἡμετέρας
παρὰ αἰσθησίν, quod nos sentimus, quia est ἐπίπλονον & molestum
culpaque iusta vindicatio. Amos 3. 7.

August. in
Enchir. c.
102.
Basil. in or.
quod Deus
non sit au-
tor mali.

28. Nec ideo Dei voluntas mala maliue vel causa vel consen-
sus censerit potest, quod Deus, cum summè bonus sit, mala fieri
sinit. Non enim sineret, nisi omnipotens de malo etiam face-
re posset bene, id quod mox pluribus explicabitur cum de consen-
sione dicetur.

Augustin.
Enc. cap. 20

29. Bona igitur Dei voluntas & facultas & virtus
eius, qua omnia providet & omnia facit, & omnia
contine

Damascen. 1. cap. 29. Psal. 113. 3. continet ac moderatur in coelo & in terra. Græca verba longè sunt evidentiora: ἡ ἀγαθὴ θεῶν θέλησις ἐστὶ προνοητικὴ καὶ σωτικὴ πικὴ καὶ ποιητικὴ αὐτῆς δωαρις.

30. Cum igitur tantummodo bona voluntati diuinæ sint adscribenda, malorum nihil prorsus attribuendum, ideo in bonis solummodo non etiam in malis Dei voluntas cernitur. Mala etenim non vult, sed damnat & punit psal. 5. Et quomodo in Dei voluntatem omnisciã & omnipotentem aliquid mali caderet, cum humana voluntas nihil appetat nisi id, quod vel reuera est bonum vel bonum esse videtur? ut philosophus ait: Dicendū itaque quod simpliciter & juxta veritatem τὸ βέλγητὸν, id quod volumus, sit bonum, vel cuique φαινόμενον ἀγαθόν, apparens bonum?

31. Bona vero quæ vel euenerunt, vel eueniunt vel eventura sunt, in duplici collocantur ordine. Quædam enim immediate à Deo originem habent, ut creatio mundi, Filij Dei missio in carnem, Spiritus sancti effusio super Apostolos, miraculorum editio, extremi iudicij adventus, mundi consummatio, & quæ sunt similia, in quibus inter effecta Deumque efficientem nihil intercedit, quod causæ operantis rationem obtineat.

32. Alia vero itidem bona mediatè, adhibitis à Deo architecto causaque prima instrumentis & organis, producuntur, ut sunt, hominis ex homine generatio, peccatoris per verbum & baptismum regeneratio, viuificatio, sanctificatio, & infinita alia.

Questio 6. distinctio diuine Voluntatis.

33. Hinc emersit illa voluntatis diuine distinctio nunquam satis laudata, quæ in ἡγεμένην antegressam, & ἐσπόμενην consequentem discernitur.

Voluntas
antecedens,

34. Est autem Voluntas Dei antecedens (τὸ προηγούμενον θέλημα) duplici ratione sic appellata, primum quidem ea virtus, qua

qua Deus primò & absolutè ex sese, propter sese, & per sese aliquid uult & efficit, ita, ut Dei intentionem & operationem nulla plane causa, causæue ullius intuitus non modo in re effecta, sed apud ipsum quoque Deum anteuertat, qualis voluntas Dei in creatione mundi apparet, quam nihil antegreditur, cum nihil præter solum Deum ante mundum sit. Deinde etiam ita dicitur voluntas antecedens Dei, quæ licet aliarum causarum intuitum, quæ in Deo sunt, implicet, sed tamen ratione nostri antecedit, ut Damasc. verbi gratia voluntas, qua Deus uult omnes homines saluari, in Deo quidem & in ordine causarum apud Deum non est prima & summa, cum eâ creatio, lapsus & filij missio antecedit, attamen ratione executionis & fidei, qua promissiones ab ea voluntate promulgatæ apprehenduntur, recte antecedens dicitur.

35. Voluntas Dei consequens, (*τὸ ἐπόμενον θελημα*) est illa lib. 2. cap. 29. in Deo potentia, qua Deus tum ea bona, quæ causis secundis primò oriuntur, adiuuat & gubernat, tum ea, quæ ab ipso principaliter sed tamen per media vel respectu mediorum & antecedentium producuntur, administrat. Verbi causa, missio filij Dei Voluntas consequens in carnem immediatè quidem à Deo proficiscitur, sed nisi lapsus hominis antecessisset, incarnatione τῆς λόγου opus non fuisset, in mittendo proinde filio Deus hominis miseriam intuetur, cui misericordiam parare cupit.

36. Sic electio filiorum Dei ex mera Dei misericordia *πρῶτα* primò quidem oritur, quia verò è lapsis & damnatis hominibus Deus eligit in filium suum credentes, ideo electio non ad antegressâ sed consequentè Dei voluntatem pertinet. Nisi enim præscientia lapsus antecederet, electio nulla esset, sed ut erant in Adamo conditi, ita sancti omnes manerent. Et præterea, nisi per Christum fide apprehensum nemo à Deo eligitur: Eph. 1. Ex quo intelligi potest, quod electio illac hominis malitiam, hac paratum remedium intueatur.

C

37. Illu

Voluntas
absoluta &
ordinata.

37. Illustrior sit hæc distinctio quando cum illa, quæ Latinas scholas personat, confertur. Latini enim voluntatem simpliciter antegressam nominant absolutam, consequentem vocant ordinatam vel relatam. Qui proinde intelligit, quid inter absolutum & relatam sit discriminis, ille hanc quoque discretionem absque omni labore percipiet.

38. Et quia imago Dei expressa est in homine & Deus ἀναδρωπίνως sese nobis reuelavit, ideo ad declaranda hæc mysteria nihil accommodatius quam imago invisibilis Dei in homine adumbrata. Hominis itaque voluntas in alijs est ὀρεκτικὴ ἑαυτῶν τὸ ἐκείστων, quo quispiam ultero & sponte incitatur, in alijs autem est voluntas προβεβλημένη deliberata certisque causis ac rationibus incitata. Vel simplicius: aliàs homo aliquid vult ἀπλῶς simpliciter & ὀρεκτικῶς solo & nudo appetitu: alias verò μετὰ βελούσεως ἢ προαγρέσεως, ita, ut causas & media, quibus rem desideratam assequi potest, simul complectatur: illa solius est finis voluntas, hæc vero mediorum ad finem ducentium electio seu propositum.

Arist. lib.
3. Eth. cap.
2. 3. 4.
Thomas
prima se-
cundæ
quæstione
10. 11. 12. 13.

Quæstio 7. Quomodo differant voluntas & electio humana.

30. Neque enim idem sunt βέλησις, voluntas & προαίρεσις propositum, seu ut vulgò redditur, electio, licet valde sint cognata & propinqua.

40. Differentia in istis potissimum causis apparet. Primum sæpe volumus τὰ ἀδύνατα, ea, quæ nostris viribus assequi & conficere non possumus, ut pueri vellet proceriorem staturam, vellemus perpetuum vivere & nunquam mortem obire, vellemus Turcam casum esse ab vnoquoque nostrum: si quis vero tale quippiam sibi seriò proponat omnesque animi nervos eò intendat, ut nimirum pumilio cubitum vnum ad corporis staturam adijciat, ut mortem effugiamus, ut solus quispiam totas Turcici tyranni copias sternat, nisi divinitus iussus sit, is certè ἡλίθιος

&

& fatuus videbitur, ut saluator ipse eiusmodi inutilem *μὲριμναν*
& curam vituperat Matth. 6.

41. Deinde sub voluntatem cadunt ea quoq; , quæ non à nos voluntatis
bis sed ab alijs confici volumus quæq; alijs optamus: *προαίρεσις & πρῶτος*
autem & institutum nostras solummodo actiones & opera *ῥέσσεως*
spicit. Verbi gratia, feliciter administrari Imperium ab Imperat^r differen-
tore, quilibet bonus vult & velle debet, 1. Tim. 2. nemo tamen, *tia.*
cui cura gubernationis non est commissa, de eo anxie & sollicitè
cogitat, quomodo ipse rēpublicam optimè possit administrare,
nisi *ἀλλοτριόεπισκοπῆς* & ambitiosus ardelio audire velit.

42. Deniq; finis cadit in voluntatem, media ad finem idonea
uersantur in consultatione , deliberatione & electione. Qui æ-
grotat sanitati restitui vult & desiderat, neq; tamen id sibi sim-
pliciter apud animum ita proponit, quod sanus esse velit sive
vires id patiantur sive non, sed, ut sanitatem consequatur, ideo
Deum invocat & medicamentis utitur, in quibus appetendis est
προαίρεσις. Vnde liquet, quod *τὸ τέλος* sit *βελητὸν*, hoc est, quod
finis ac scopus rei subsit voluntati, *τὰδε πρὸς τὸ τέλος προαιρετὰ*,
id est, media fini conficiendo comparata veniant in electionem &
consultationem.

43. Quid voluntas & propositum seu *προαίρεσις* differant
haud facilius , quam in exemplis obseruari potest. Saluator itaq;
Luc. 14. 28. ait. Quis ex vobis est, qui velit turrim ædificare, non
ne prius sedens computat expensas in eam structuram faciendas
ne forte vix dū iacto fundamento, subsistere cogatur & ne-
queat ædificium absolvere , omnesq; qui id animaduere-
tunt , incipiant ipsi illudere , & dicant : hic homo cæ-
pit ædificare & non potuit absolvere. In hoc ex-
emplo voluntas Principis est, quod cogitat & vult ædificare

munitionem, nondum autem decretum & propositum seu προοίσι-
γενε : nisi stultum eum fingas, qui ante deliberationem cerum
decernat & sibi proponat : Postquam vero de materia, archite-
cto, loco commodo & sumtibus alijsq; medijs deliberationem in-
stituuit, tum demum facit decretum & id sibi proponit, quod
turrim excitare velit.

44. Aliud simile eodem in capite traditur, cum Christus ait :
Aut quis rex est qui volens signa conferre cum altero rege, non
prius sedeat ac consultet, utrum possit decem millibus occurre-
re ei, qui viginti millibus se aggreditur, quod si edoctus fuerit,
suas copias illius viribus impares esse, tum certe priusquam su-
am in ditionem ille impressionem faciat, legatos ad eum mittit,
qui conditiones pacis deferant, quiq; pacem ab eo petant. In
comitijs imperij Ratisbonæ anno superiore celebratis voluntas
Romani Imperatoris, Electorum, Principum, & statuum Imperij
in Propositione expressa fuit, quod nimirum omnes in votis
haberent, ut Turcicus tyrannus à finibus nostris arceretur, quo-
modo autem expeditio in Mahometanam colluuiem suscipienda,
vnde miles conscribendus, vnde commeatus, arma, stipendia,
comparanda sint, quomodo res domi forisq; instituendæ, id in
Recessu comitorum tandem decretum est. Quantum itaq; à pro-
positione distat Recessus, tantum à voluntate differt proposi-
tum, consultum, decretum : illa finem, hoc & finem omniaq; ad
finem ducentia media complectitur.

45. Placet istud quoq; simile ad rem declarandam adducere.
Sit rex quispiam aut Princeps Christianus, qui amplas habeat
sub ditione sua provincias colonis destitutas, eiusq; rei gratia ab
Imperatore Turcico omnes captiuos Christianos redimat iustoq;
persoluto lytro in libertatem vindicet. Num vero ille Princeps
adeo rerum fuerit imperitus, ut certò apud se statuat & decernat,
omnes, qui nunc in Turcia tenentur, voluntati suæ obtempera-
turos

amplius dicendum, quod voluntas possit esse uniuersalis, et si decretum fiat particulare. Nam hic voluntas omnes complectitur, decretum paucos: nisi eam imputes regi imperitiam, quod aliter casurum, quam ipse velit, non eminus prospiciat. Illud etiam liquet si decretum paucos comprehendit, quod neutiquam idcirco voluntas non fit seria, quodque lytrum non persolutum. Nam hic pro illis, qui manent, quique in itinere subsistunt, non minus bona moneta exposita fuit, quam pro cæteris, æquè etiam illis libertas impetrata quam istis. Quin denique & illud hinc perspicuum euadit, quod λύτρωσις & redemptio sit inter Christianum Principem & Mahometanum Antichristum contractus, decretum vero quo obtemperantes, pro civibus habeantur, inter eundem istum Christianum Principem & miseros illos seruos ac Turcarum mancipia intercedat, & quod hæc actio à priore multis modis differat.

48. Ut igitur ad institutum reuertamur sicut in homine alias est voluntas *ὀρεκτικὴ*, quæ est boni vel apparentis boni simplex appetitio, aliàs est voluntas *προαιρετικὴ*, quæ cum deliberatione aliquid sibi proponit, quod agat & consequatur: Ita in Deo vna quidem & eadem est voluntas, quæ tamen dupliciter sese habet ratione effectorum.

49. Quædam enim Deus vult voluntate absoluta & simplici, quædam voluntate decreti *κατὰ πρόθεσιν*, secundum immutabile suum consilium & propositum Rom. 8. Et illa, quæ vult absolute, vel talia sunt, ut ipse eadem in actum deducat, itaque necessario eueniunt & non possunt non euenire: de qua voluntate dictum est: Quæcumque voluit fecit in cælo & in terra. Psal. 113. Ipse Dixit & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt Psal. 32. 9. vel eiusmodi res sunt ut Deus illas per alios produci velit & approbet, ut pote quod vult hominem abstinere ab arbore uetita, quod vult conuerti totum mundum, Iob. 3. Ez. 33. quæ quidem non semper in actum traducuntur, necque simplicem necessitatem habent.

50. Posteris

Questio 8. De voluntate approbante seu beneplaciti.

50. Posterior hic gradus rectissime à græcis Theologis nominatur *εὐδοκία*, à latinis voluntas approbans seu beneplaciti. Nam & scriptura sic loquitur, & beneplacitum Dei hebræa voce Razon quod Deus id gratum habeat & probet Psal. 5. & 19. ac alijs bi, item Chaphez, quòd volupe ipsi sit Psal. 5. v. 5. Ezech. 17. v. ult. Psal. 51. v. ult. 147. perspicue nominatur Quemadmodum Damasc. etiam *εὐδοκίας* vocabulum Math. 11. 26. Luc. 10. 21. *εὐδοκία* De. lib. 2. cap. *λήματος*. Eph. 1. 5. & *εὐδοκία προθέσεως* v. 9. *χαρίτως* v. 6. & 29. alibi in hac significatione reperitur.

51. Discrimen inter voluntatem approbantem & decreti idem est, quod inter illa, quæ Deus immediate à se vult fieri, & ea, quæ per homines aliasque creaturas effici, quod nimirum quæ approbat, non semper eueniunt, ut pote quod vult omnes homines agere poenitentiam, quod minime fit; ea vero, quæ Deus decernit & proponit, necesse est euenire. Necesse autem vel *ἀπλῶς* ut mundi creatio; vel *ἐξ ὑποθέσεως*, sic ut electos saluari necesse est. Necesse, inquam, non absoluta & fatali necessitate, quæ certas personas siue credant siue non, Deus elegerit & saluare decreverit, reliquis absoluto odio damnatis. Quod enim Dominus exercituum decreuit, id nemo potest infirmare Es. 14. consiliumque Dei stat, & omnis voluntas eius fit. Es. 46. Pro. 19.

Questio 9. De distinctis gradibus consiliorum Dei.

52. Iam, ut in explicando hoc arcano progrediamur et eotandem perveniamus, quo volumus, notandi sunt gradus in voluntate Dei consequente seu voluntate consilij & decreti, necum audimus *βουλὴν* consilium Dei & voluntatem aut decretum nominari, continuo omnia in unum chaos commisceamus, sed *ὁρθοτομίαν* scripturarum probe obseruemus.

53. Scriptura proinde quinque nominat classes & ordines consiliorum ac decretorum Dei, quæ omnia ad voluntatem Dei decretiuam & consequentem, ordinatam & medijs determinatam pertinent. Primum est consilium prouidentiae & Prouidentia gubernantia.

gubernationis rerum omnium, ἡ πρόνοια, ex quo genere emergit vniuersalis Dei omnipræsentia in toto mundo: Deq̄ eo primus fidei nostræ articulus agit, & ita Psaltes canit eo ipso carmine, ubi de creatione & conseruatione rerum loquitur: Dominus dissipat consilia gentium: consilium autem Domini in æternum manet: cogitationes cordis eius in generationē & generationem. Syr. 17. 19. 40. Psal. 148. Dan. 4. Matth. 10. Act. 14. & 17. Hebr. 1.

Decretum
redemptio-
nis.

54. Secundus gradus consiliorum Dei ad alterum fidei Christianæ articulum pertinet & est de persona & officio Domini nostri Iesu Christi deq̄ toto opere Redemptionis per Christum præstito. Act. 4. v. 28. & 5. 38. 20. 27. Gal. 4. 4. Rom. 16. 25. Hoc consilium de incarnatione Filij Dei deq̄ redimendo & iam redempto toto genere humano in sacratissimo Sanctæ Trinitatis senatu & sinu inter Patrem & Filium ab omni æternitate conclusum, decretum ac statutum est, posteaq̄ in plenitudine temporis nobis patefactum Ioh. 1. Rom. 16. 2. Cor. 5. Et hinc emergit illa Dei præsentia, qua tota plenitudo diuinitatis habitat in Christo σωματικῶς Col. 2.

Consilium
vocationis.

55. Tertius ordo consiliorum Dei est de reparatione totius generis humani, quod proprie χρηστότης & φιλανθρωπία & ὀικτιρμός ineffabilis Dei bonitas, misericordia & commiseratio benigna, misericors & paterna Dei voluntas in scriptura nuncupatur. Tit. 3. 4. Matth. 18. 14. Ezech. 33. 11. 1. Tim. 2. 4. 2. Petr. 3. Ioh. 3. 16. 2. Cor. 1. 3. Consilium & βελήν Dei Paulus vniuersam euangelij concionem nominat. Act. 20. v. 20. & 27. Ministerium item evangelicum Iohannis Baptistæ, eiusq̄ conciones de præsentē Messia & gratuita peccatorum remissione appellatur βελήν θεῶν consilium Dei Luc. 7.

56. Diligenter vero hoc consilium παλιγγενεσίας regenerationis à consilio πρωτογενεσίας, primæuæ creationis discernendum

est.

est. Nam in priore Deus condidit hominem ad imaginem suam, tu de eo scriptum est: Faciamus hominem ad imaginem nostram Gen. 1. quæ imago erat in iustitia, sanctitate & veritate perfecta, Eph. 4. 24. Hoc consilium ad absolutam Dei voluntatem antea retulimus, ideoque effectus etiam ineuitabili necessitate consecutus est, & conditus fuit homo in iustitia, sanctitate & veritate.

57. Consilium vero reparationis illo posterius est & revelatum primis parentibus post lapsum Gen. 3. & ita comparatum, ut horrendum peccati supplicium simulque lætissimam misericordiam ac veniæ concionem contineat. Itaque duæ sunt eius consilij partes lex videlicet & euangelium, quæ in praxi semper coniungi debent.

58. Quod lex Dei consilium & decretum vocetur probatione non indiget, cum nihil sit frequentius quam ea vox, qua diuina lex uoce hebræa Chok, hoc est, stabile firmumque decretum nominatur: & Apostolus eodem sensu legem vocat *δὴγμα*, hoc est, decretum Eph. 2. 15. Col 2. 14.

Consilium legis.

59. Quod euangelium similiter decreti nomine veniat extra dubitationem est, cum sit *δὴγμα*, quæ vox illud ipsum notat, & decreta primi concilij Apostolici de legis abrogatione deque gratuita peccatorum condonatione *δὴγματα* vocantur Act. 16.

Consilium euangelij.

60. Vtrumque consilium tam euangelij quam legis est vniuersale quod ad omnes & singulos homines, nemine præterito, & excluso, sese extendit. Vt enim lex omnes damnat, ita euangelium absque ulla exceptione omnibus Dei gratiam annunciat. Et ex hoc consilio emergit initium eius præsentiam Dei, qua Deus in Ecclesia præsto est.

61. Quod si licet ex vniuersalibus euangelij promissionibus inferre vniuersalem omnium hominum electionem, pari lege conclusionis licebit ex vniuersalibus legis comminationibus omnium hominum statuere reprobationem.

D

Quæ-

Questio 10. De electione.

Electio. 62. Cum vero hoc absurdum sit, idcirco ab hoc genere consiliorum Dei duo alij ordines sunt distinguendi. Quartus inaequalis gradus decretorum diuinorum est ἐκλογή electio & προορισμός praedestinatio, quae nec omnes homines, nec omnes vocatos sed credentes solummodo concernit. Matth. 20. 16. 2. Tim. 2. 19. Act. 13. 48. Marci. 13. 22. I. Cor. 1. 26. Haec iam est peculiaris Dei praesentia, qua habitat in electis & μόνην ac templa in illis sibi facit.

63. Frivola & puerilis est distinctiuncula, qua quidam inter electionem & praedestinationem scrupulosè discernunt, quasi praedestinatio sit facta ab aeterno, electio fiat in tempore. Nam Apostolus Paulus in ordinaria sede huius disputationis Eph. 1. utraque vocabula eodem sensu verbis immediatè connexis usurpat & tam electionem quam praedestinationem ante iacta mundi fundamenta, id est, ab aeterno factam esse confirmat: Elegit nos Deus in Christo ante iacta fundamenta mundi, ut essemus sancti & irreprehensibiles coram ipso in dilectione, cum praedestinasset nos ad ius filiationis per Iesum Christum.

64. Interim vero si vocabulorum vim excutiamus, in eo distant, quod ἐκλογή relationem habet ad impios & damnatos omnes, è quibus credentes in Christum separantur & seliguntur, ut Saluator ipse significat Ioh. 15. 19. Sed προορισμός respicit εἶρον & terminum, qui est vita aeterna, ad quam electi custodiuntur & conseruantur Ioh. 10. Rom. 8.

Questio 11. De reprobatione.

Reprobatio. 65. Electioni ex aduerso opponitur iustum Dei decretum de damnatione infidelium, quod reprobatio & ἀππορία resectio & excisio nuncupatur Rom. 11. 22. Id, si culpam & originem spectes, non à Dei voluntate, sed ab hominis emergit malitia. Quod enim Deus non delectetur eorum interitu ipse iuramento confirmat

firmat. Ezech. 33. & quod non absoluto aliquo odio iter & aditum illis ad salutem præcludat, ut Calviniani blasphemè scripturæ tant, missio filij & promissiones euangelicæ testantur. Si vero iustam malitiæ pœnam consideres, hæctenus à voluntate Dei iustissima oritur. Vt enim illi, qui uniuersales euangelij promissiones vera constanti quæ fide amplectuntur, in tabulis electorum scripti sunt. Ita vicissim qui nec vniuersalibus legis comminationibus à peccato deterrentur, neque amplissimis euangelij promissionibus ad Christum alliciuntur, merito reiecti & à gratia, quam ipsi contempnunt, non aliquo Dei occulto & absoluto decreto, sed suamet culpa, excisi sunt.

Questio 12. De permissione & desertione.

66. Hæctenus de Dei voluntate disseruimus, quæ bonorum tantummodo causa est, minimè malorum. Quæritur jam porro unde peccata proveniant? Nam à diabolo & corrupta hominis voluntate illa proficisci dubium quidem non est, sed quid interim Deus agit, num homines ad scelera impellit, an ociosus tantorum malorum spectator est?

67. Neutrum horum Deo competit: Quomodo enim peccati autor & causa esset, cum tanta severitate peccatum puniat & prohibeat? quomodo vero ociosus spectator, qui omnia in mundo gubernat.

68. Huc igitur pertinet Dei permissio & συγχωρησις seu concessio. Cum enim Deus neminem violento raptu ad obedientiam adigat, sed rationalem cultum & spontaneum populû habere velit, ideo illos, qui voci diuinæ & spiritui sancto obtemperare volunt, in manu suorum consiliorum relinquit & deserit.

69. Vt igitur à diversis gradibus diuinæ voluntatis modos præsentia Dei distinximus, ita ex hac parte duæ oriuntur Dei desertiones.

70. Altera ad pios pertinet, quos alias non ἡ δὲ οὐκ ἀπολείπει, ut censet Beza, sed reuera deserit, si nimium contra conscientiam in scelera prolabantur.

& spiritum sanctum excutiant, quod Dauidi & Petro accidit, alias sub calamitatibus auxilio destituere videtur: illa est κατάλειψις οικονομικὰ, hæc παρηγουσική. Finaliter autem piorum non obliuiscitur, sed cum agunt poenitentiam, redit Spiritus sanctus & Deus crucem mitigat I. Cor. 10.

66. Altera vero ad impoenitentes pertinet, qui vel in peccatis obstinati manent, vel postquam semel gustauerunt gratiam cœlestem & primitias spiritus sancti adepti sunt, Hebr. 6, nihilominus redeunt tanquam canes ad uomitum & sues ad volutabrum, 2. Pet. 2. Et hæc est τελεία & απογνωσική εγκατάλειψις, hoc est, finalis & cum desperatione coniuncta desertio.

67. Quam ita definit Damascenus, quod tum fiat, cum Deo cuncta, quæ ad salutem nostram pertinent, faciente & ministrante, incorrigibilis nihilominus & insanabilis permanet homo, ex proprio proposito. Tunc enim non ex absoluto Dei odio sed propter insanabilem malitiam iusto Dei iudicio traditur in perditionem, ut Iudas. Iuste enim, ut ait Fulgentius, deseritur à Deo, qui deserit Deum. Et quia homo deserens Deum peccat, deserens peccatorem Deus iustitiam seruat.

68. Ociosus autem in hac permissione & desertione Deus nequaquam est. Nam licet Deus non sit autor malarum cogitationum, ut ait Fulgent: tamen est ordinator malarum voluntatum & de malo opere cuiuslibet mali non desinit ipse bonum operari. Antequam igitur peccata prorumpant, prohibet & dehortatur: dum in actu versantur cohibet, ne latius vagentur: postquam commissa sunt, punit & ijs ad bonum aliquod eliciendum pro inscrutabili sua sapientia uti novit: ut in exemplo primorum parentum Gen. 3. in historia venditi Iosephi Gen. 50. Semel & Dauidis 2. Sam. 16. & multis similibus patet. Iuste enim subsequitur severitas iudicis, ubi præcessit iniquitas peccatoris. Quia illius rei Deus ultor est, cuius autor non est, id est, iniquitatis, quam potest Deus punire, non facere, hæc Fulgentius.

Fulgent.
l. 1. ad
Monim.

69. Hæc

69. Hæc distinctio decreti & permissionis divinæ opponenda Permissa est Beza Calvinistarū Coryphæo, qui in absolutissima (non ratio sine fru- one doctrinæ perfectæ sed respectu ἀνάγκης absoluta) tractatio- stra à Be- ne de prædestinatione & alibi inscitè omnia confundit & repro- za impu- bationem quoq; sub prædestinatione complectitur, idq; ex Au- gnata. gustino probare conatur, qui lib. 15. de Ciuit. D. c. 1. ita loquas- tur.

70. Cui respondeo, quod Augustinus & alij κατάχρηστικῶς vocabulo prædestinationis utantur. Quod si propriè id dici ob- tinere uult Beza ex scriptura demonstrat.

71. Interim vero magnum discrimen est inter κατάχρησιν Au- gustini & aliorum & inter peruersionem Calvinianorum. Nam Augustinus indicato loco ostendit se prædestinationem impio- rum intelligere, quæ in voluntate Dei subsequente voluatur, qua Deus tanquam iustissimus iudex sceleratos dignis suppliciis adjudicat & destinat, minimè vero de tali prædestinatione, qua impios ad interitum præparet. Sicut Fulgenius Augustini simi- lia penè verba alio in loco posita interpretatur, quod intelligat impios prædestinatos ad interitum supplicij non delicti, neq; ad malum, quod iniustè admittunt, sed ad cruciatum, quem iustissimè patientur.

72. Beza verò in commemorato libro & alibi contendit, im- pios peccata committere ex voluntate & decreto Dei absoluto, & occulto; licet scelera volūtate reuelata sibi displicere significaverit.

73. Neq; iuuat Bezam, quod Augustinū libro contra Iulianum Pelagianum 3 cap. 5. adducit, quasi sanctissimus ille epis- copus censuerit ad scelera hominum concurrere Dei voluntas- tem, vim atq; potentiam, non solum permissionem. Nam aliud est scelus ipsum ratione causarum suarum, quæ sunt, diaboli im- pulsio, humanæ voluntatis peruersio, & cupiditas nocendi proximo, alius item sceleris iam admitti, dum admittitur, vel postquam

D 3 perpe-

perpetratum est, usurpatio. In priore nulla est Dei *ἐνέργεια* nulla quoque voluntas: in posteriore intervenit iustum Dei iudicium, qui peccata peccatis, quæ minime ipse producit, & quibus ne vel minimam quidem operam & *ἐνέργειαν* adtribuit, sed quæ a diabolo provenerunt, punire consuevit. Ad iudiciariam itaque Dei sententiam non ad creationis & prædestinationis intentionem pertinet, quod Deus dicit Ezech. 14. 9. Propheta si erraverit & si locutus fuerit, ego Dominus seduxi Prophetam illum. Augustinus de ista sententia pronunciat, quod non modo patientiam, sed etiam potentiam Dei declarat, quod non negamus, si distinctè accipiatur, ut in perferendis vasis iræ & permittendis peccatis sit patientia Rom. 9. in vindicando verò verbi diuini contemptu per pseudopphetas sit iudicis Dei potentia. Idemque planè in historia Iosaphati & Achabi patet I. Reg. 22. de qua Augustinus ait: Nempe rex ipse peccavit, falsis credendo Prophetis. At hæc ipsa erant etiam poena peccati **DEO IUDICANTE**, Deo mittente angelum malum, ut apertius intelligeremus, quomodo in Psalmo. 48. dictum sit, misisse iram indignationis sive per Angelos malos.

74. Permissionem tollere conatur Beza tum alibi tum in colloquio Mompelgartensi distinctione insufficiente, quod ait, cum vel de Adami lapsu vel de aliorum peccatis loquimur, nec invito, nec ignorante, nec ocioso Deo id evenire, ideoque volente & decernente.

75. Responso parata est. Invitum alias dicitur, τὸ ἀνέναντον quod voluntati est aduersum & voluntarium non est, alias τὸ βίαιον, quando quis vim perpetitur & cogitur. Peccatum contra Dei voluntatem fit, ut ipse sese Pla. 5. & in lege declarat: quod **NOLIT** peccatum: neque tamen ea inest peccatoribus vis, ut Deum cogere possint. Sicut n. voluntas Dei non cogit creaturam rationalem: ita contra cum creatura rationalis repugnat Deo, non potest vim inferre divinæ potentiae. Atque ita repugnat quidem peccato Deus verbo & gravissimis poenarum comminationis

tionibus, sed non impedit violento raptu, quando quidem spontaneos cultores flagitat.

76. Quod vero peccata sciente minimeque interim ocioso (licet ad peccata nullam efficacitatem conferente) Deo eveniant antea indicatum est. Ex quo efficitur, quod ad peccata nulla prorsus Dei voluntas, sed permissio concurrat. Et repugnat toti scripturae illa Bezana distinctio, qua docet, Deum voluntate generali & arcana velle peccatum & decernere ut eveniat, quod tamen voluntate revelata se nolle declaraverit.

CAPVT TERTIVM.

Definitio electionis, eiusque ἀνάλυσις & explicatio.

Thef. 1.

Postquam cognovimus esse de electione sanctorum differendum, & non aliunde quam ex scriptura dissertationis eius argumenta desumenda, didicimus item, quem locum electio in serie consiliorum & decretorum Dei obtineat: proximum est, ut praedestinationis definitionem tradamus & membratim iuxta scripturae Canonem explicemus.

Quaestio 1. quid sit electio.

2. Paulus itaque in sede ordinaria huiusce doctrinae Rom. 8. & Eph. 1. ita nobis definit Electionem: Electio seu praedestinatio filiorum Dei est aeternum consilium & decretum seu propositum voluntatis divinae consequentis seu ordinatae, quo Deus pater ante iacta fundamenta mundi iuxta praescientiam suam ex mera gratia & misericordia eos tantum, qui ex genere humano lapsi & iuste damnato auxiliante spiritu sancto per verbum & sacramenta credituri essent in Christum mediatorem, inque ea fide usque ad finem permansuri, ad vitam aeternam praedestinavit.

Quaestio 2. quod electio sit decretum Dei.

3. Primo

3. Primo quod electio seu prædestinatio sit consilium & decretum Dei Apostolus testatur, qui scribit, nos à Deo electos esse iuxta beneplacitum eius, quod proposuit in seipso, & prædestinatos iuxta propositum eius, qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ: Eph. I.

4. Idem vero orthodoxi quoque patres comprobant, qui electionem non ad voluntatem Dei absolutam sed determinatam & decretivam retulerunt, Ita Fulgentius. Non alia est Dei prædestinatio, nisi futurorum operum eius æterna præparatio. Et paulo post: Quod autem daturum se præsciuit, in æterna bonitatis dispositione prædestinavit. Ipsa est enim prædestinatio Dei sempiterna videlicet dispositio futuri operis Dei.

5. Hieronymus in commentario super epist.: Ephes. cap. I. Considerandum, inquit, quod hic *πρόθεσις* & *πρόθεσις*, id est, prædestinatio & propositum simul positæ sint, iuxta quæ operatur omnia Deus secundum consilium voluntatis suæ.

6. Chrysostomus eodem modo locum istum exponit: vide, inquit, quam diligenter Paulus loquatur, qui principium quidem nostræ salutis, propositum, consilium, primordium ab ipso patre esse, plenitudinem vero per Christum fieri demonstrat.

7. Theophilactus eidem astipulatur: Iuxta consilium voluntatis suæ, inquit, ut ostendat, quod non obiter neque in transcurso, cum hebræi increduli manerent, gentes vocatæ sint, sed è supernis iam antea hæc DEFINITA erant ac PRÆESTITUTA, eratque CONSILIVM hoc Dei vetus & voluntas eius.

8. Vnde Augustinus libro 2. de bono perseverantiæ cap. 17. in sua, quæ falli mutarique non potest, præscientia, opera sua futura disponere, id omnino nec aliud quicquam est nisi prædestinare.

9. Et liber concordia prædestinationem nominat consilium, propositum, ordinationem & decretum Dei: & statuit, Deum in

in

in æterno suo consilio decrevisse, quod præter eos, qui filium L. c. f. 602
eius Iesum Christum agnoscunt & in eum verè credunt, ne-
minem saluum facere velit.

10. Hæc eo scire prodest, primo ne electionem referamus
ad nudam, absolutam, occultam, antegressam, nulliq; hos
mini exploratam & cognitam Dei voluntatem & præscien-
tiam, quod Calviniani faciunt, qui censent, Deum simpliciter
absq; omni consideratione fidei & incredulitatis de homi-
nibus nondū lapsis ac nedum creatis ab æterno statuisset cer-
tos homines condere ad interitum & quosdam ad salutem, L. v. fol.
ut ipsorum verba in Apologetico libello visitationis Saxon. 327.
recitantur. Nos vero contra eum audimus electionem esse
consilium & decretum Dei, continuo intelligimus, quod
eiusmodi sit propositum & ordinatio, quæ in Christo Iesu L. C. f.
nobis reuelata est, & quæ omnia, quæ ad nostram redempti- 773.
onem, vocationem, iustificationem & salutem pertinent, si-
mul complectatur.

11. Deinde cum audimus prædestinationem esse immu-
tabile Dei decretum, certi inde sumus, electos (non quidem
absoluta & fatali necessitate, sed auxilio divino, quod per aus-
cultationem verbi Deus illis præstat,) gratia Dei finaliter
non excidere & æterna salute non priuari posse. Sicut Pau-
lus, in hac *πληροφορία* triumphat: Persuasum habeo, quod
neq; mors neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; po-
restates, neq; præsentia, neq; futura, neq; altitudo neq; pro-
funditas neq; ulla creatura alia possit nos separare à dilecti-
one Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro, Et alibi:
Quod quæsiuit Israel, hoc non est assecutus: Electio autem Rom. 8.
assecuta est, nimirum finem & terminum fidei, qui est vita 38.
æterna. Rom. 7.

E

12. Ambros

12. Ambrosius super 9. cap. Rom. ait: In illo, quem elegit, propositum Dei manet: quia aliud non potest evenire, quam scit & proposuit in Christo.

August. l. 2. de bon. pers. feuerant. C. 17. Ier. 17. 13. Hinc Augustinus argumentum sumit ad refellendos eos, qui dicebant, prædestinationis doctrinam adigere homines ad desperationem, & ait: videant quale sit, quod sibi persuaserunt, prædicatione prædestinationis audientibus plus desperationis quam exhortationis adferri: Hoc est enim discere, tunc de sua salute hominem desperare, quando spem suam non in seipso, sed in Deo didicerit ponere. Cum Propheta clamet: Maledictus omnis, qui spem ponit in homine. Hæc etenim sunt dona Dei, quæ dantur electis secundum Dei propositum vocatis, in quibus donis est & incipere credere & in fide usque ad vitæ huius terminum perseverare.

14. Omnium elegantissime Fulgentius explicans illam Psalmi 23. sententiam, Misericordia tua subsequitur me per omnes dies vitæ meæ, ita scribit: Prævenit igitur impium, ut fiat iustus, subsequitur iustum, ne fiat impius. Prævenit cæcum, ut lumen, quod non inuenit, donet: subsequitur videns rem, ut lumen, quod contulit seruet. Prævenit elisum, ut surgat: subsequitur eleuatum, ne cadat. Prævenit donans homini bonam voluntatem, subsequitur benevolentem operando in illo boni operis facultatem. Hoc igitur ista misericordia Dei in homine subsequitur, quod præueniens ipsa largitur. Et ideo non solum errantem iustificando ad viam revocat, sed etiam benè ambulanti custodit & adiuuat, ut ad donum glorificationis aternæ perducatur. Hæc autem omnia in prædestinatione semper Deus habuit. Hæc ille.

Questio 3. Quod electio propositum aeternum.

15. Quod

15. Quod porro in definitione consilium Electionis nominatur æternum decretum & factum ante jacta fundamenta mundi, ex eo intelligitur, quid de illorum *Φλουρία & κυβερα* sentiendum sit, qui haud exile quiddam se reperisse arbitrantur, cum dicunt, prædestinationem ab æterno quidem factam omnium simpliciter hominum, in tempore verò eligi credentes. Nam Apostolus sonora voce pronunciat, Deum nos eligisse ante jacta mundi fundamenta, Et admodum emunctæ naris est Beza, qui verbum *ἐξελέξατο* sic interpretatur, quod idem sit ac si diceret Paulus, Deum sibi proposuisse nos eligere, & rationem addit nimis acutam; quod æterna electio sit in Dei proposito, cum nostri respectu tum demum dicamur eligi, cum Deus suum propositum exequitur. Quasi verò Paulus hic de executione decreti & non de decreto ipso loqueretur, eiusque respectu electionem in Deo ab æternitate factam traderet? D. Hieronymus copiose monet de vi vocabuli *καταβολή*, quod non tam constitutionem operis quam fundamenta, quæ in profundo jaciuntur & ponuntur significat, & proinde ultimam æternitatem notat, quæ ipsa quoque mundi fundamenta antecessit, in quantum sumus prædestinati.

16. Tutatur etiam hæc confessio nostram de prædestinatione doctrinam adversus calumnias eorum, qui cum audiunt perseverantiam in electione requiri, mox inferunt, quod post mortem demum fiat electio. Et si enim perseverantia electioni inclusa est, nihilominus tamen ea ipsa quoque Deo eligenti ab omni æternitate fuit cognita, siquidem eius donum est, ut modo audiuimus Fulgentium de misericordia præcedente & subsequente differentem. Nam si gratia Dei solummodo sequeretur, nemo donata Dei bona perciperet: Si tantum præcederet nullus poterat collata servare, ait Cassiodorus.

17. Et perinde puerilis hæc est cavillatio ac si quis in Philo-
sophia, cum audit, ad civilem felicitatem requiri non unã sal-

tem atq; alteram actionem laudabilem sed constantiam in
vita perfecta, inferat illud Solonis iam pridem explosum, di-
ciq; beatus ante obitum nemo supremaq; funera debet. Ei
responderet opinor Philosophus in illa ipsa honestarum
actionum constantia felicitatem iam esse potram neq; eam
demum terminum actionum subsequaturam. Ita nos iam in
hac vita fruimur electionis gratia cuius finem in altera asse-
quemur.

18. Etsi proinde in electis requiritur perseverantia, nihil
ominus electionis decretum ab omni æternitate factum esse
2. Tim. confitemur: sicut iterum docet Apostolus, Deum nos servasse
1.9. se & vocasse vocatione sancta, non secundum opera nostra
sed secundum proprium propositum & gratiam, quæ data
est nobis in Christo Iesu ante tempora æterna.

*Questio 4. Quod electio sit decretum non absolutum
sed mediatum.*

19. Tertia particula in definitione Electionis est, quod
eam referimus ad voluntatem & decretum Dei minime ab-
solutum sed ordinatum, restrictum & medijs determina-
tum.

20. Hoc ita habere scriptura testatur. Nam Paulus nullam
novit prædestinationem, quæ non includat vocationem, iu-
stificationem & glorificationem, Rom. 8. Et iterum ait: De-
um nos prædestinasse, ut simus filij, non absoluto aliquo de-
creto, sed per Iesum Christum, & gratos & acceptos nos
habuisse in dilecto, in quo habemus redemptionem per san-
guinem eius, remissionem peccatorum, iuxta diuitias gratiæ
sue, Eph. 1. Causæ proinde, quæ decretum Electionis, non
quidem χρόνω & tempore: (æternitatis enim ἀρχόντος hoc
consultum;) Sed τάξει & ordine antecedunt sunt in Deo:
I. miseræ

1. miseræ nostræ prævisio : 2. Christi meritum. 3. applicatio
meriti per fidem: hæc electioni substrata & intexta minime
finunt eam esse absolutam.

21. Scire hoc prodest primum ut Stoico & fatali decreto
Calvinianorum occurrere possimus, qui prædestinationem
ad absolutum & omnes causas antegressum Dei consilium ac
voluntatem revocant. Sic enim scribit Beza in capite 9.
Rom. v. 14. Deus amoris destinat & odio, quoscunq; ipsi li-
buit. Item electionis causa est sola Dei voluntas, intelligit
autem absolutam & ab omni aliarum causarum intuitu ac re-
spectu penitus segregatam. Eodemque capite v. 18. Quem
ei libuit suo amoris destinat, idq; ideo tantum, quia illi libuit.
Idem Calvinistarum Coryhæus in refutatione Cas-
tellionis hæc habet, ut sciremus, electionem non tantum
tempore, sed etiam causarum ordine omnia antegredi, utq;
prævisioni fidei nullus penitus locus relinquatur. In collo-
quio deniq; Mompelgartensi sic ait: Proposuit Deus & ab
æterno immutabile decretum fecit omnes causas secundari-
as antegrediens, quod pro sua infinita misericordia velit ali-
quos homines eligere in Christo servandos, aliquos vero
secundum iustitiam suam reijcere.

22. Idq; mox uberius explicat cum porro ait: Ad hunc
finem ut perveniret, nimirum ut in electis suam misericor-
diam, in reprobatis suam iustitiam ostendere posset: ideo cre-
avit hominem quidem bonum, iustum, sanctum, sed tamen
mutabilem. Si enim, inquit, immutabiles homines creavis-
set, ut labi & peccare non possent; Deus sibi neq; ad mise-
ricordiam neq; ad iustitiam viam aperuisset. Quoniam mi-
seria in mundum ingressa non fuisset, sine qua misericordia
Dei declarari non potuisset. &c.

Horren-
da Bezae
næ impi-
eratis
portenta
de abso-
luta elec-
tione.

E 3

23. Et

23. Et antehæ: Propositum Dei æternum & immutabile omnes causas ordine quoq; antegrediens fuit, quod in se metipso ab æterno decreuit omnes homines ad suam gloriam condere. Dei autem gloria neq; agnoscitur neq; celebratur, nisi eius misericordia & iustitia declararetur. Quapropter æternum & immutabile decretum fecit, quo certos aliquos homines mera gratia ad vitam æternam, quosdam vero iusto iudicio ad æternam damnationem destinavit, ut in illis misericordiam in his vero iustitiam suam declararet.

24. Intelligimus ex istis, quod Beza cum suis socijs prædestinationem reducat ad voluntatem Dei non modo tempore res omnes, antegressam sed etiam causarum ordine priorem, ita ut fidem quoq; non intueatur, sicut respectum fidei multis modis Beza in hoc negotio vituperat, Quid autem respondebit Paulo, qui iustificationem, quæ absq; fide non est, includit electioni, qui in Christo nos prædestinatos docet, in quo nemo est, nisi qui fide ipsum cõplectitur? Verum si argumenta Beza subverterimus ipsa quoq; corruet assertio.

25. Primum argumentum est, quod in colloquio Mompelgartensi & alibi scribit: Deum tanquam sapientissimum architectum non condere potuisse hominem, nisi istos sibi fines proposuisset, quod alios ad interitum alios ad æternam salutem creare vellet, ut hoc pacto suam declararet & iustitiam & misericordiam.

26. Respondeo, A Beza hic finis fingitur, in scriptura longe alius ostenditur. Ideo enim creatus est homo, ut referret imaginẽ Dei, Deũq; in perfecta iustitia & sanctitate coleret. Ep. 2. 10 & 4. 24. Ad interitũ Deus neminẽ condidit, neq; per miseras nostras suæ iustitiæ gloriã quæsiuit Ez. 18, & 33.

27. Quam vero peruersa hæc est ratio, quod Gallicanus hic Apostolus intentionem Electionis cum proposito Creationis commiscet, cum hoc iure suo præcedat. Nam tametsi in eadem æterna Dei mente utraq; decreta simul sunt, ordine

dine tamen & relatione differunt : Siquidem misericordia eligentis esse non potest, ubi non præcedit miseria, ipsius etiam Sophistæ huius concessione, & electio fieri nequit, nisi sint impij, è quibus intuitu fidei in Christum fiat separatio.

28. Ex quo intelligitur quod non modo ab omni pietate sed etiam ratione abhorreat, quod Beza eiusmodi de pingit consiliorum Dei de homine diagramma, in quo summum & primum locum tribuit immutabili Dei prædestinationi in eligendis quibusdam, & reprobandis ac damnandis aliis quam plurimis, atq; huic demum S. Trinitatis consulto subvertit consilia de creando homine mutabili, ut Deus haberet quos iustè perderet & quos misericorditer servaret.

29. Alterum præsidium fatalis decreti habere se putat Beza in verbis Pauli Rom. 9, Nondum natis pueris, cum nihil boni fecissent vel mali, ut propositum Dei, quod est secundum ipsius electionem, non ex operibus sed ex vocante firmum maneret : Dicitur est & Rebecca : Maior serviet minori : sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau odio habui. Hinc, inquit Beza, liquido constat, quod Paulus sit in eo totus, ut probet, propositum Dei omnes causas antegredi & nihilominus Deum esse iustum.

30. Contra rectè sanè à nostris ostenditur, hanc Pauli sententiam non primo & tanquam in exemplis negotium electionis explicare sed *τοπικῶς* saltem adumbrare & per vim proinde ad absolutum electionis decretum à Calvinianis detorqueri. Primum enim *πρότερον* ipsa, cuius probanda gratia hæc adducuntur non est de Electione, sed ita comparata, quod Paulus ostendere vult veros & genuinos Israelitas non censeri qui ex Patriarcharum prosapia originem trahant, ut ipse versu 6, proponit, id vero exemplis Ismaelis & Esau planè facit.

31. Deinde neque Isaacus Gen. 25. neque Malachias cap. 1, loquuntur de Iacobi æterna salute deque Esau damnatione, sed de Iudaici populi carnali præ-

Locus
Rom. 9.
explicamus.

prærogatiua, quam etiam Apostolus in principio huius capituli inculcauit, de quibus Idumæorum seruitate & montium Seir sterilitate.

32. Denique non est credibile hoc oraculum de æterna filij Esau damnatione ab Isaaco & Rebecca vel cogitari vel pronunciari, vel audiri potuisse absque ineffabili paterni maternique pectoris cruciatu.

33. Ac licet Esau dolor & fletus locum non repererit apud Isaacum patrem in impetranda corporali benedictione, Heb. 12. 16, Gen. 27. 38. Tamen de poenitentia eius coram Deo peccatorumque condonatione ex fructibus poenitentiae, qui Gen. 33. 16. & 35. 29. & 36. 6, commemorantur æstimare licet.

34. Quid verò ad illud dicet Beza, qui præsentem locum directè de prædestinatione accipiendum contendit & nostram interpretationem false irridet, quod sententia utraque tum illa Gen. 25, tum ista Mal. 1. non de personis Esau & Iacobi sed de integris populis loquatur: iam vero constat non omnes Idumæos absoluto decreto esse damnatos, sed multos salutem consecutos? Ex his & similibus constat hæc historias non *παράδειγμα κακῶς* sed *τυπικῶς* inducià Paulo, hoc est, non eo sensu, quod per exempla Iacobi & Esau Thesin de electione & reprobatione absoluta confirmare: sed quod tanquam per typum & similitudinem gratuiti beneficii corporalis gratuitam Dei misericordiam, quæ electioni inserta est, adumbrare velit.

35. Sed omitto nunc ista, præsertim cum non negemus Apostolum his ipsis typis carnalis prærogatiuæ Israelitarum præ Idumæis digitum intendere ad mysterium gratuitæ electionis, de qua etiam inseritur illa sententia, ut secundum electionem maneret Dei propositum non ex operibus sed ex vocante.

36. Quid

36. Quid autem concludet Beza? nihil prorsus. Nam licet electionis causa non resideat ulla in nobis sed sola Dei misericordia sit electionis fons & complementum, tamen non sequitur id, quod Beza uult, Deum absoluto amore omnemque aliarum causarum ordinem antegresso unos, ut ipse loquitur, Bezae elegisse, & ex mere odio alteros reiecisse, unos ad decus, alios de absoluta prae- os ad ignominiam condidisse, unos quidem amare & aeterna lura prae- salute donare, alios vero in se reijcere, odisse & aeterno iudicio destinatis destitatis cio perdere destinasse, & quidem utrosque ad gloriae suae parte horrendae refactionem.

37. Quod Deus ullam in nobis virtutem, dignitatem, meritum aut opus in decreto electionis aspexerit id minime docemus. Sed si nihil in nobis antecessit aeternum illud Dei propositum, non ilico sequitur, quod nec in ipso Deo quicquam ordine causarum illi decreto subiunctum, subordinatum praemisumque fuerit. Non respexit Deus causam aliquam extra se, ergone nullam intra se? Minime vero haec argumentandi ratio valet.

38. Nam causarum ordinem non licet nobis pro nostro libitu disponere, sed quemadmodum ille in scriptura reuelatus est, ita eum tradi & teneri oportet. Iam vero nullum de homine quidem antiquius Dei decretum legimus, quam consultum illud de Creatione: Faciamus hominem ad similitudinem nostram. Proximus inde consilium Dei est legale: De omni arbore comedas praeterquam de arbore scientiae boni & mali. Quacunque enim die de hac arbore comederis, morte morieris. Tertium gradum consiliorum Dei scriptura nobis illum commonstrat, quo totum genus humanum propter peccatum aeternae morti & damnationi adiudicatur: Puluis es, & in puluerem reuerteris. Hinc demum consequitur euangelicum decretum de semine mulieris contrituro caput serpentis. Gen. 3.

F

39 Hæc

39. Hæc series ad oculum demonstrat quam perversa sit Calvinianorum theologia, qui in abaco diuinæ prædestinationis προορισμὸν in fastigio & apice collocant, & in duo quasi itinera absolutum illud decretum dispescunt, quorum alterum de certis personis ex absoluto odio damnandis, alterum de certis ex absoluto amore saluandis sit factum, eiq̃ decreto creationem postmodum & corruptionem hominum subiungunt, creationem vero itidem ex immutabili illo decreto de alijs seruandis alijs damnandis æstimant: saluandis addunt vocationem efficacem, damnandis inefficacem. Quæ tamen omnia causarum ordine præcedunt electionem non ex electione oriuntur & defluunt. Itaq̃ hoc ὕστερον πρότερον totam scripturam euertit & cælum inferno miscet.

40. Stat contra firmum fixum decretum prædestinationis & electionis in ordine causarum apud Deum non esse primum & summum nec omnes causas in ipso apud Deum ordine causarum antegredi, nec ad antegressam Dei voluntatem pertinere, sed substernere primum creationem hominis, deinde eiusdem lapsum & miseriam, tertio Christi meritum, & deniq̃ fidem in Christum. Hæc enim Deus intuetur in prædestinando & eligendo homine ad vitam æternam. Itaq̃ etsi nullum respiciat nostrum meritum, aspicit tamen nostram miseriam, qua paternum eius pectus effoditur: aspicit unigeniti filij λύτρον & intercessionem, aspicit deniq̃ fidem, non ut est virtus in nobis, sed ut est grauitum Dei donum.

41. Et hoc quidem absoluto fataliq̃ Calvinianorum decreto sit oppositum. Iam non minus aduersus illos quoq̃ eadem definitionis particula, quod electio sit voluntatis diuinæ consequentis, & ordinatæ obseruanda est, qui & ipsi Electionem antegressa Dei voluntate definiunt, ac censent, Deum voluntate misericordie omnes causas alias omnemq; causarum intuitu anteuertente vniuersos abq̃ discrimine homines eligisse.

42. Hæc

Electio
non est
voluntas
ante-
cedentis
& absol-
uta.

42. Hæc opinio id cum Calvinianis commune habet, Omnes quod totum electionis decretum absoluta Dei voluntate homines contineatur, licet in eo discrepet, quod Calviniani duas clas voluntates hominum diducunt, & paucos absolute electos esse committunt, hæc vero novitas omnes æqualiter electos esse dente exponit.

43. Sic enim habet, quod Deus voluntate antecedente decretum fecerit, quo non tantum paucos, sed omnes in universum homines per communem Salvatorem totius generis humani elegerit & ad vitam æternam prædestinauerit.

44. Rationes sunt istæ, quas breuiter discutiemus. Primum Intentio divinæ voluntatis, qua Deus omnes homines vult condere & re ipsa quoque condit, ut sint sancti & irreprehensibiles, ut referant imaginem Dei in iustitia & sanctitate veritatis & æternum viuant, est electio & prædestinatio. Ea verò est voluntatis Dei antecedentis & supremæ, ex qua sequitur creatio. Ergo electio pertinet ad absolutam & omnes causas alias antegressam Dei voluntatem. Eph. 1. 2. 4. Gen. 1.

45. Respondeo, intentio creationis seu decretum Dei de creando homine perperam confunditur cum decreto Dei de homine lapsio in vitam æternam asserendo. Etsi enim vtrumque consilium Dei est æternum & susceptum ante iacta fundamenta mundi; tamen electio præsupponit creationem tum quod prius conditos oportet esse homines, qui eliguntur, tum quod ex peccatoribus facta est electio. Creationis proinde consilium absolutæ est divinæ voluntatis, neque nititur causis ullis aliis; Sed electio pertinet ad voluntatem Dei consequentem, quæ lapsum hominis intuetur.

46. Quod si eadem est ratio electionis, quæ creationis, ne-
cesse fuerit, ut idem quoque effectus sequatur & quemadmodum
ad voluntatem Dei de creando homine sancto ilico secutum est
id, et dicente Domino, faciamus hominem ad imaginem nos-
trâ, homo exiterit sanctus, ita quoque decernente & absoluta
simplici voluntate statuente Deo, ut omnes lapsi homines
sint fideles, sint hæredes vitæ æternæ, continuo
id ipsum perficiatur. Quia consilium meum, inquit Dominus,
stat, & omnis voluntas mea fit Esa. 46. Et voluntati eius quis
resistet? Rom. 9. Verum effectus minime sequitur. Ergo de-
cretum electionis non est absolutæ & simplicis diuinæ vo-
luntatis. Ad absolutam enim nullisque conditionibus deter-
minatam Dei voluntatem tanquam ad omnipotentis Dei
efficacissimum imperatum res mandatas è vestigio extare in-
evitabili & absoluta necessitate necesse est, Psalm. 33. Matt.
8. 8. Quin ita quoque firmissima ratione licet arguere. Si De-
us absoluto omnesque causas & ordinem mediorum antegres-
so consulto decrevit & statuit omnes homines esse electos &
vitæ æternæ hæredes, tum aut ignoravit hominem esse la-
psurum, & plerosque sua culpa perituros, quod de omniscia
Dei sapientia dicere summe blasphemum est: Sin autem sci-
uit, frustra fecit absolutum illud decretum, quod malitia
hominum postea interceptum est. Cum enim homines non
temere decreta sanciant, num Dei decreta irrita fieri posse
tenebimus?

17. Abusus proinde vocabuli est quando Adamus & cæ-
teri homines in Adamo eo ipso consilio & opere Dei dicun-
tur ad vitam æternam electi, quo erant creati & conditi.
Quod Deus Adamum creaverit sanctum & constituerit

apud

apud semetipsum creare sanctum & simul etiam ad vitam æternam condiderit, id quidem scriptura dicit, quod autem illum aut ceteros in illo elegerit ante lapsum & non interueniente Christo fide à respicientibus apprehenso nusquam scriptura meminit, sed cum de æterna nostra electione discessit, contrarium potius ostendit, quod in Christo, haudquamquam in Adamo simus electi ante iacta mundi fundamenta. Si in Christo, & Christus propter peccatores venit in mundum, luce meridiana clarius est, decretum electionis præmittere in illa æternitate consiliorum Dei considerationem creationis & lapsus ac proinde à creatione diuersum esse.

48. Sed electi sumus, ut essemus sancti ante iacta mundi fundamenta Eph. 1 Ergo consilium electionis tanquam causa præcedit sanctitatem & proinde ad voluntatem Dei antegressam pertinet.

Questio 5. Quod electio licet fiat intuitu Christi fide apprehensi, tamen sit causa fidei.

49. Respondeo. Antegressam & προηγουμένην Dei voluntatē possumus duplici respectu nominare, Primo quæ à Deo vel mediate vel immediate fiunt, ut sunt omnia bona, illa à Damasc. lib 2. cap. 29. voluntati Dei προηγουμένην tribuuntur, sicut mala quæ in nobis habent causas, idem autor ad ἐπιμένην refert voluntatē. Sed hic voluntatē antegressā non vocamus respectu nostri & rerum in tempore factarum; sic etenim omnis voluntas Dei, cum æterna sit, antecedens vocari debebat. Nominatur autem antecedens Dei voluntas in ipso Deo & in ordine consiliorum Dei. Summatim, antecedens & consequens non est in relatione causæ ad effectum, & Dei ad creaturas, sed in ordine causarum, in ipso Deo, ubi una est summa & prima, ceteræ illam respiciunt.

50. Libenter itaq; largior, quod electio ut causa præcedat nostram sanctitatem quando electionem ab æterno factam

F 3

præmissis

Electio
quomodo
causa
fidei,

Augusti,
l. i. de
prædest.
c. 17.

præmittimus ei executionem æterni decreti, quæ in tem-
pore suscepta, subnectimus: Id quod facit Apostolus indis-
cuto loco. Et hoc pacto nemo peccabit, si electionem ad vo-
luntatem Dei *πρὸν ἔμελλεν* referat. Interim autem non sequi-
tur, quod electio sit simpliciter antegressæ voluntatis Dei,
cum Apostolus iisdem verbis perspicuè asserat, nos in Chris-
to esse electos. Si in Christo, necesse est, ut Deus cum nos
eligeret, utrumque habuerit in oculis, tum nostram miseriam,
quæ mediatore indigebat, tum etiam fidem, qua Christi meritum
eramus amplexuri. Et hoc pacto sanctitas nostra, (loquor au-
tem de sanctitate non in qualitate & meritoria, sed de sancti-
tate in relatione & imputata, quæ una in conspectu Dei ual-
let) non sequebatur electionem, sed eidem innexa & subiuncta
erat. In Christo enim nos elegit. Christus autem est nobis à Deo
factus iustitia & sanctitas I. Cor. I. Et eum, qui non nouit peccatum
pro nobis Deus fecit peccatum ut nos fierimus iustitia Dei in illo.
§ 1. Atque hinc clarum est quomodo utrumque cum ueritate
consentiat, quod ab Augustino scriptum est, Alibi enim
sic ait: Intelligamus uocationem, qua fiunt electi, non qui eli-
guntur quia crediderunt, sed qui eliguntur, ut credant. Hanc
enim & Dominus ipse satis aperit, ubi dicit, Non vos me ele-
gistis, sed ego elegi vos. Ioan. 15. Nā si propterea electi erant
quonia crediderant, ipsi eum prius utique elegerant, credendo
in eum ut eligi mererentur. Hæc ibi Augustinus rectissime
contra Pelagium disserit opponens causam effectui, electionem e-
lectionis executioni: Aeterna enim electio causa est nostræ
sanctitatis, minime hæc illius. In primis autem Augustinus id
refellit, quod Pelagius tradebat, fidem & sanctitatem nostram
præuisam esse causam meritoriam nostræ electionis, sicut eodem
loco prolixè contra hanc opinionem disputat, quod utraque manu
amplexamur. Non enim eligimur à Deo propter fidem aut
sanctitatem ullam rem, quæ meriti in nobis rationem habeat.
§ 2. Alibi verò idem Augustinus eodem in libro statuit
Non elegit Deus opera cuiusquam in præscientia, quæ ipse

daturus est sed fidem elegit in præscientia, ut quem sibi credi-
turum præsciuit, ipsum elegerit. Quod prolixius explicat
tract in Ioannem 42. & in expositione quarundam propo-
sitionum ex epistola ad Romanos cap. 9. & 11. Ibi enim lo-
quitur non iam de consecutione effectus ad causam, sed de
causarum *τὰς* intra Dei æternum consilium; Hic iam fides
nullum habet rationem ullius meriti, sed donum Dei est, quod
gratis collaturus est verbum audientibus & spiritui sancto ob-
temperantibus Ioan. 6. quos itaq; Deus videt fide apprehen-
suros Christum & sanctitate Christi imputata per fidem sancti-
tatis futuros, eos elegit. Ideoq; Augustinus libro suo titulū fe-
cit de prædestinatione sanctorum.

53. Nec est quod Beza vel Tossanus vel quispiam alius
nobis obijciat Augustinum hanc sententiam retractasse. Sci-
mus equidem quid de ea lib. 1. retractationum cap. 23. scribat.
Verum considerata quoq; erat eiusdem retractationis repe-
titio & declaratio, quæ extat libro 1. de prædestinatione cap.
3. Ibi enim ostendit, se sententiam suam de præcognitione fi-
dei inclusa prædestinationi secundum quid, non simpliciter
improbare. Id nimirum sibi displicere, quod fidem & sancti-
tatem, ut opus & meritum nostrum, aliquando habuerit, &
quod fidem ac sanctitatem non censuerit gratuitū Dei do-
num, quæ cum Pelagianismum sapiant, iure ab Augustino
sunt reiecta. Interim autem ab ordine & *τὰς* consilij divini
de prædestinatione minime gentium sibi fidem in Christum
excludi patitur Augustinus, ut ex commemoratis eius testimo-
niis ad oculos apparet & ex libro 1. de prædestinatione
cap. 10. libro. 2. cap. 14. 18. lib. 6. hypog. luculenter ostenditur.

54. Quod igitur Beza in cap. 9. Rom. v. 16. garrit de Au-
gustini retractatione, id arguit tanti viri, ut ipse à suis habetur,
vel oscitantiam in legendis patrum monumentis, vel impro-
bitatem in pervertendis.

55. Ita porro interrogant: Si electio non est idem cum vol-
luntate Dei omnem fidem antegressa, adeoq; illa ipsa volun-
tas, qua Deus nos vult credere, quid prædicabitur & quid
credendum proponetur, seu, ut scholastice dicam, quod erit
fidei obiectum? Nisi enim constet Deum voluntate sua omnes
elegisse, non habebunt concionatores, quod prædicent, nec au-
ditores quod amplectantur.

56 Ad

Quid 56. Ad quod obiectum sic respondetur, quod debeat præ
prædis dicari in nomine Iesu pœnitentia & remissio peccatorum in
candum omnibus gentibus, ut ipse Saluator pronunciat Luc. 24. Les
& creden gis uniuersalis sententia damnatoria, quod Deus omnes con
dum, si cluserit sub peccatum, ut omnium misereatur Rom. 3.9. Gal.
non sit 3.22. prima pars esse debet concionum apud impœnitentes,
vniuersa sicut Christus de officio Spiritus sancti elenctico docet Ioh.
lis ante 16. & ipse Saluator, Iohannes baptista, omnes deniq; Pro
gressa e phetæ & Apostoli ab hac voce suas apud incredulos concio
lectio, nes exorsi sunt, ut homines agerent pœnitentiam. Huic con
cioni adiungenda apud contritos vox euangelij & promissi
ones vniuersales, quod Deus omnium velit misereri, quod
adeo diligat, & ardentissimè quidem minimeq; simulatè di
ligat totum mundam, ut filium suum unigenitum dederit
Ioh. 3. quod Deus velit omnes homines saluari & ad agnitio
nem veritatis peruenire: quod Iesus Christus dederit se
ipsum redemptionis precium pro omnibus 1. Tim. 2. & deniq;
quod omnis qui credit in Christum habeat vitam æternam
Ioh. 3. & electus sit in Christo fide apprehenso ante iacta
mundi fundamenta Eph. 1. Hæc docenda & credenda sunt
iuxta Dei verbum. Rupes & lapis angularis fidei substernas
tur 1. Pet. 2. non arena humanarum opinionem: Matth. 7.
57. Quod autem voluntas illa Dei vniuersalis in euang
gelio patefacta sit uniuersalis omnium hominum electio, aut
quod vocatio sit electio, aut quod Deus voluntate absoluta o
mnes homines ad vitam æternam prædestinauerit, id nulla
scriptura nobis ad credendum commendatum est. Ergo
etsi istud non creditur, alia tamen erunt credenda & fidei
obiecta, quæ Deus nobis proposuit, & quibus tuto fides inni
titur.

Questio 6. De intuitu & notitia fidei electioni inclusa.

58. Sed

58. Sed omiſſis iſtis progrediamur iam ad reliqua defini, Præſcien-
tionis membra explicanda. Quartum itaq; locum in allata ti ain ele
definitione habet, quod electio definitur decretum Dei ſecundum electione,
dum præcognitionem, id igitur e ſcriptura deſumptum eſſe
principio monſtrandum eſt.

59. Nam Paulus perſpicuè *πρόγνωσιν* in electione com-
plectitur Rom. 8. Quos præſcivit hos etiam prædeſtinavit. Et
Paulo ſuffragatur Petrus I. Petri I. Paulus Apoſtolus Ieſu Chriſti
Iſti electis ſecundum *πρόγνωσιν* præſcientiam Dei Patris.

60. Duo vero in conſpectu eſſe debent, quæ ſupra monuimus:
primo quod præſcientia per *ἀνθρώπων αἰθέραν* nominetur,
cum non futuri prænotio ſed præſentis potius intuitiua no-
titia Deo competat. Deus itaq; ſcire potius credentes quam
præſcire credituros dicendus eſt.

61. Deinde præſcientia in hoc negotio de electione, non
ſumitur vniverſaliter de ſcientia ea, quæ ad bonos ſimul &
malos ſeſe extendit, ſed limitatè pro ſubiecta materia. Nam
Paulus expreſſè docet eorum eſſe præſcientiam in articulo e.
lectionis, qui Deum diligunt, & qui conformes ſunt imagi, Præſcien-
tis filij Dei. Petrus itidem *κληρονομασία* & vocatis, quos Paulus ex, probati-
preſſius vocatos ſecundum propoſitum nominat, propriam onis &
dedicat iſtam, de qua hic loquitur *πρόγνωσιν*. auxilij.

62. Talis eſt hæc notitia prædeſtinationi inſerta, qualem
Pſalmo primo nobis David prædicat. Quoniam novit Do-
minus viam iuſtorum, iter autem impiorum peribit: Novit
notitia approbationis, promotionis, remunerationis, vt ele-
gantiffimè interpretatur Beda. Itemq; Auguſtinus lib. 1. de
prædeſtin: ſanctorum cap. 10. prædeſtinatione Deus ea præ-
ſciuit, quæ erat ipſe facturus. Prædeſtinatio eſt gratiæ præ-
paratio: gratia vero iam ipſa donatio.

63. De eadem Dei notitia & ſolicita pro ſuis fidelibus cur-
ra David ps. 139. canit: Cum embryo eſſem viderunt me o-
culi tui, & ſuper libro tuo omnia mea annotata ſunt, omnes
dies mei adſcripti ſunt, priusquam vnus extaret.

G

64. Et

64. Et Christus Ioh. 10. Ego sum pastor ille bonus, & cognosco oves meas, & agnoscor à meis. Et si enim lupos quosq; & hircos novit notitia vniuersali, qua nouit omnia, & notitia iustissimæ iræ ac vindictæ, tamen hac notitia gratiæ & benevolentia, de qua nunc agim9, non agnoscit improbos, sicut ad virgines fatuas ait: Amen dico vobis, quoniam non novi vos Matth. 25.

65. Et ab ista paterna agnitione & cura possumus consolationes longè efficacissimas depromere, eò quod omnes capilli capitis nostri numerati sunt Matth. 10. Licet deniq; cum Paulo dicere: Stat solidum fundamentum habens hoc signaculum, novit Dominus qui sint sui. 2. Tim. 2.

Fidei
præscien-
tia in ele-
ctione.

66. Ista vero præscientia Dei, vt porro habet electionis definitio, fidem in Christum comprehendit, ita, vt Deus, quoslibet cunq; scit in Christum credere, eosdem etiam & non alios eligat.

Paulus
Rom. 8.
electioni
fidem
includit.

67. Fulciamus hanc definitionis particulam fermè præcipuam immotis scripturarum fundamentis. Primum igitur Apostolus Paulus in sede ordinaria præsentis negotij perspicue dicit, πρόθεσις, propositum & decretum Dei eligentis complecti eos, qui diligunt Deum. Iam vero nulla est Dei dilectio absq; fide, Sicut constat, quod quicquid non fit ex fide peccatum sit Rom. 14. si peccatum, quomodo dilectio: Cum peccatum sit ἀνομία 1. Ioan. 3. Dilectio verò sit legis impletio Rom. 13. Et D. Ioannes 1. Ioan. 5. ait: Omnis qui credit, quod Iesus sit Christus, ex Deo natus est: Et omnis qui diligit eum, qui Christum genuit, is etiam diligit natum ex illo. Qui verò sint isti ex Deo nati & Deum diligentes prolixius explanat cum ait: Quia omne quod natum est ex Deo vincit mundum: Et hæc est victoria, quæ vincit mundum, FIDES nostra: Quis est qui vincit mundum, nisi is, qui credit, quod Iesus sit Filius Dei. Et deniq; fides per dilectionem est efficax Gal. 5.

68. Deinde eosdem quoq; nominat, κληῖτες, hoc est, tales qui vocationem & euangelij concionem vera fide sunt amplexi.

69. Ter

69. Tertio includit prædestinationi iustificationem. Iam vero nulla prorsus est iustificatio hominis peccatoris coram Deo absq; fide. Fide enim iustificatur homo absq; operibus legis Rom. 3. Fides Abrahamo imputata est ad iustitiam Rom. 4. Iustificati fide pacem habemus Rom. 5. Quod si igitur iustificatio infera & intexta est Electionis decreto, ut certe est, iuxta indissolubilem Apostolicæ cathenæ seriem & compagem, quos prædestinavit hos vocatos etiam iustificavit, absurdum est, velle ullam querere prædestinationem, quæ nullo fidei intuitu facta sit?

70. Plura possent ex isto loco pro fide, quam electio complectitur, adferri argumenta, sed videamus alteram huius doctrinæ ordinariam sedem Ephes. 1. Et num ibi quoq; Spiritus sanctus fidem in electione describenda requirat attendamus. Ibi vero sonora voce & crasso calamo scribit Apostolus se de eorum agere electione, qui sunt *πιστοί* fideles in Christo Iesu, item qui sunt Sancti: sanctitas autem nulla nisi in Christum credentibus imputatur: 1. Cor. 1. Præterea eos dicit esse electos ante iacta mundi fundamēta, quos Deus benedixit omni benedictione spirituali in cælestibus: iam qui sunt ex fide, benedicuntur cum fideli Abrahamo. Gal. 3.

Eph. 1.
in electio-
ne fi-
des re-
qui ritur.

1.
2.
3.
4.

71. Adhæc electos nos esse scribit in Christo: Atqui in Christo nemo est nisi vera fide illi insertus sit, ut ipse docet Ioh. 15. cum de nostra electione disserit & nos è mundo electos sibiq; tanquam veræ viti insertos esse demonstrat; & Paulus ait: Si quis est in Christo, nova est creatura 2. Cor. 5. Quæ vero absq; fide novitas? Siquidem vetus noster homo crucifixus est cum Christo, ut vivamus Deo in Christo Iesu Domino nostro Rom. 6.

72. Præterea prædestinatos nos asserit in *υιοθεσίαν*: Sed *υιοθεσία* absq; fide in Christum nulla est: Ioh. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui CREDVNT in nomen eius: Deniq; electos prædicat *κατ' ευδοκίαν* iuxta beneplacitum. Impossibile autem est placere Deo absq; fide Ebr. 11. Quid igitur pro asserenda fide poterat hoc loco adferri illustrius?

G ij

73 Eo

73. Eodem omnino sensu Paulus 2. Thess. 2. fidem electioni insinuat & inuoluit: Fratres dilecti à Domino, quia elegit uos Deus à principio ad salutem in sanctificatione Spiritus & FIDE veritatis.
74. Et Tit. 1. electos per fidem describit, quod sint secundum fidem electi Dei. Qualis autem ea fides? Est agnitio veritatis eius quæ est in vera religione, in spe vitæ æternæ, quam promisit Deus qui nescit mentiri, ante tempora secularia, manifestavit autem propriis temporibus.
75. Apostolus Iacobus cap. 2. Audite, inquit, fratres mei dilecti, nonne Deus elegit pauperes mundi huius diuites in fide & hæredes regni quod promisit diligentibus se.
76. Sic Apocalyps. 17. Illi qui in exercitu Agni stipendia faciunt vocantur Electi & Fideles.
77. Paulus iterum cum Thessalonicensibus 1. Thessal. 1. argumentum infallibile suæ electionis proferre vellet, fidem & fructus fidei commemorat. Absq; intermissione in memoria retinemus opus fidei & laborem dilectionis & tolerantie etc. scientes, charissimi fratres, a Deo electionem vestram.
78. His tam illustribus scripturarum testimoniis illa quoq; accedit ratio quod consilium & decretum Electionis non possumus rectius aestimare, quam ab executione. Iam vero Deus neminem saluat, nisi credentem in Christum Ioh. 3. Marc. ult. Ergo decretum quoq; ab æterno factum est, quod Deus neminem præter credentes in Christum saluos facere velit.
79. Idq; clarissima assertione Liber concordie in Epitome huius articuli pronunciat, vbi ista luce meridiana illustriora habentur. Deus in æterno suo consilio decrevit, quod præter eos qui filium eius Iesum Christum agnoscunt, & in eum verè credunt, neminem saluum facere velit.

Quæstio

Questio 7. utrum fides absoluto decreto aliquibus detur.

80. Vitanda vero in hac de fide doctrina sunt duo extrema, quorum unum Calvinianas habet *λεπτολογίας*, alterum Pelagianorum & synergistarum *τερατείαις*. Nam illi absoluto Dei decreto conclusū dicitant, quos Deus velit efficaciter vocare, & fide, postquam adoleuerint & ad annos discretionis venerint, donare, internoq; doctore spiritu sancto illuminare. Hi vero quid sentiant postea dicam.

81. Calvinianis stoicæ *πεπρωμένης* patronis opponimus Calviniana tria veritatis fundamenta. Primum quod ex superioribus antefidē liquet, prædestinationem non esse absoluti & omnem causam ex abso- rum *τάξι* antegressi decreti, sed consilij ad certum ordinem luto de- astricti. Non enim Deus eiusmodi *διχοτομίαν* instituit, creto alio- qualem Beza nobis depingit, ubi causas explicat, quarum in- quibus- teruentu suum absolutæ electionis quorundam, & damnatio- dari cen- nis cæterorum decretum Deus exequatur. Quod nimirum sent. peculiare causæ eligendis ac servandis adultis quod ad De- um ipsum attinet, sint, vocatio efficax per verbum, in dam- nandis contra aut derelictio aut inefficax & externa saltem vocatio: Deinde iterum in eligendis adultis per Dei gratiam Fides & eius effecta, Unde tandem glorificatio consequatur: in reliquis ex aduerso induratio, & indurationis effecta mors deniq; aterna.

82. Cum hac impia doctrina nihil nos commune habeamus, neq; ferendum esse in Ecclesia censemus, ut doceatur, Deum absolutè decrevisse & è genere humano certas perso- nas elegisse, quibus fidem per vocationem efficacem instilla- ret, reliquis adhibita vocatione ex parte Dei inefficaci & in- ani.

83. Ad verbum, inquit propheta & ad testimonium nos *Fides da-* alligavit & remisit Deus & qui non incedit iuxta verbum *tur per* hoc, illi non erit lux matutina. Ies. 8, Et pater de coelo nobis *verbum.* filium commendat eumq; vult audiri: Et Christus ipse ait:
G iij Amen

Amen, amen dico vobis, quoniam qui audit sermonem me-
um, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, Ioh. 5. 24.
Item hæc est voluntas patris, qui misit me, vt omnis qui videt
Filium & credit in eum, habeat vitam æternam. Omnis igitur,
qui audit à Patre & discit venit ad me, Ioh. 6. 40. 45. Vnde
Paulus regulam extruit: Fides ex auditu est, auditus autem
per verbum Dei. Rom. 10.

84. Fidei proinde donum etsi merè gratuitum est, tamen
non immediate ex fatali decreto, sed per prædicationem
verbi hominibus obuenit. Hunc itaq; ordinem divinitus
sancitum primo loco absoluto decreto Calvinianorum oppo-
nimus. Vbi media sunt ordinata prædicatio verbi eiusdem-
q; auscultatio & meditatio, ibi non potest absolutum decre-
tum de danda quibusdam, quibus libuerit, fide, locum habe-
re.

85. Deinde id quoq; opponimus, quod Deus à *προσωπο-
ληψια* vindicari nullo modo posset, si vnus, qui verbum pari
diligentia & discendi studio audiunt, fidem denegaret, alte-
ris largiretur.

86. Deniq; ex hac opinione necesse est vel epicuræum verbi
& Sacramentorum contemptum, vel horrendam desperatio-
nem consequi. Siquidem pari vel diligentia in audiendo vel
negligentia in contemnendo verbo præditis illis quidem in-
funditur, his vero subtrahitur fides.

87. Neq; iuvant Stoicam istam aniculam τὴν εἰμαρμένην
iam pridem deiecta illa præfidiola, quod inferunt: Rom. 9.
scriptum est, Miserebor cuius misereor, & commiserabor
quem commiseratus fuero: Ergo quem ei libuit amoris suo de-
stinat, idq; ideo tantum, quia ei libuit. Respondeo, paulus ista
nostrorum operum meritis & dignitati non autem ordini
divinitus sancito opponit. Nulla quidem nostra dignitas De-
um ad nostri amorem allicit, sed ipse mera misericordia mise-
retur quorum ipse vult? quorum autem velit etsi Paulus hic
non

Præsidia
absolutæ
electio-
nis.

non indicavit, alibi tamen expressit, quod illos misericorditer
complecti velit, qui vocem divinam audiunt & poenitentiam
agunt, sicut in populo Israelitico & Mose Ex. 33. Unde Ver-
ba desumpta sunt; apparet.

89. Quod porro sequitur: Ergo non est volentis neq; cur-
rentis, sed miserentis Dei, ex eo non efficitur: quod Deus
absq; auscultatione verbi & citra media ordinata, ad quæ
maxime currendum & properandum est, Ps. 95. Ebr. 3. fidẽ
cuius suppeditet: Sed illud solummodo, quod cum o-
mnia fecerimus, quæ debuimus, nos nihilominus seruos in-
utiles agnoscere debeamus. Luc. 17. Nihil enim meremur
nostro cursu nostraq; auscultatione. Quia nihil est qui plan-
tat, & nihil qui rigat, sed qui dat incrementũ Deus 1. Cor. 3.
Quemadmodum igitur plantatio & rigatio non reddit ipsa
quidem agrum fertile, ubi non subest fundi bonitas & ac-
cedit temperatus aer, fecundiq; imbres, fructus tamen absq;
illa non proveniunt: ita in agro animi Deiq; vinea non qui-
dem ex nostra industria nec tamen citra eam, hoc est, citra
auditum verbi fides efflorescit. Quo pacto efficacitas soli
Deo, nobis præter mediõrum divinitus ordinatorum usurpa-
tionem nihil tribuitur.

Auditus
verbi nõ
est meri-
tum in
nobis.

*Questio 8. fides Electioni inclusa non infert
Pelagianismum.*

90. Ex altera itaq; parte Pelagianismi criminationibus
nostræ doctrinæ frustra à Calvinianis iam olim, & iam de-
nuo à Toisano Heidelbergensium pseudoapostolo imputatis
quod opponamus facile invenimus, Fides enim non aliter
ingreditur decretum electionis, quam consilium justificatio-
nis & regenerationis, haudquaquam προηλεκτων, quod in Deo
ut nos eligat, efficiat, sed ὁργαυινως, quod oblatam in euan-
gelio Dei gratiam, ut manus & quidem à Deo nobis suppedi-
rata apprehendat, & eligimur non PROPTER Fidem, sed per
fidem, imputatiue, non meritoriè, plane sicut fide iustifica-
mur. Fides decreto electionis inserta pars & membrum non
meritoria & conficiens causa est. Fides respecta promissio-
num est ὁργαυινω: respectu totius decreti electionis est pars.

Pelagian-
ismi
suspicio
repressa.

91. Nihil de hac re gravius, nihilq; eruditius dici potest, quàm quòd iam dudum scripsit Fulgentius, cuius aurea hæc est sententia, qua hanc ipsam suam & Augustini aliorumq; Orthodoxè sentientium patrum doctrinam de fidei præscientia Electioni inclusa à Pelagianismi suspitione olim vindicavit: Deus, inquit, prædestinavit ad Regnum, quos ad se præsciuit, misericordiæ prævenientis auxilio redituros, & in se misericordiæ subsequenti auxilio esse mansuros. Ex quibus verbis liquet, quod nihil nobis adscribere possimus, cum misericordia Dei gratuita euangelij prædicatione & spiritus sancti donatione nostram præueniat auscultationem, & gratia Dei fidem à spiritu sancto in nobis per verbum excitatam custodiat. Augustinus idè libro 6. hypognost: prolixè comprobabat, vbi inter alia sic ait? Stulte, Deus est, qui iustificat impium non præuentus humana voluntate, sed ipse præueniens hominem misericordia sua Ps. 58. Taceat humana lingua, nec prorsus in prædestinatione de meritis extollatur.

97. Quia vero supra de hac pelagianismi suspitione plura sunt dicta & alibi sententiæ patrum maiore numero adscriptæ, ideo ad eam nunc venio definitionis partem, quæ tradit perseverantiam decreto electionis esse inclusam.

*Questio 9. quod perseverantia in electione
requiratur.*

39. Sic etenim liber concordia inter reliqua prædestinationis octo requisita istud quoq; postulat, ut quoties de hoc negotio loquimur simul etiam cogitemus, Decretum Dei æternum esse, quod opus illud bonum, à se in electis inceptum promovere, atq; confirmare, & ad finem usq; conservare velit: si modo verbo ipsius tanquam scipioni constanter innitentur, ipsius opem ardentibus precibus implorent, in gratia Dei perseverent & dona accepta fideliter & benè collocent.

94. Et

94. Et mox: Electi magnam diligentiam adhibeant, ut uocationem & electionem suam firmam faciant: ut tanto minus de ea dubitent, quanto efficacius spiritus sancti virtutem & robur in se sentiunt.

95. Scriptura vero id luculentissime comprobatur, quod ad salutem æternam nemo vel perueniat vel à Deo electus sit, nisi in fide perseveret. Sicut saluator ipse dicit. Qui perseveraverit usque in finem hic saluus erit. Matth. 10. 23. Mar. 13. 13 Luc. 21. 19. Hæc est voluntas Patris mei, qui misit me, ut omne, quod dedit mihi non perdam ex illo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Ioh. 6. 39. Quos dedisti mihi, pater, custodiui, & nemo ex illis perijt, nisi filius perditionis, ut scriptura impleretur Ioh. 17. 12.

96. Apostolus vero cum de electione differit Rom. 8. eisdem finem nostræ fidei glorificationem includit & electos dicit esse non modo vocatos & iustificatos. sed tandem etiam glorificatos: ex quo patet quod electionis filium & cathenam non abrumpatur donec ad optatum terminum deducta sit.

97. Idem Apostolus Rom. 11. perspicuis verbis pronunciat: Quid igitur, quod quæsiuit Israel non est assecutus, sed Electio, *ἐκλογή* assecuta est. Posteaque causam addit, ideo necesse est ut electio finem suum, qui est vita æterna, assequatur, quia consilia & vocatio Dei eiusmodi sunt, quorum ipsam haudquaquam pœnitere potest.

98. Patrum de perseverantia testimonia non opus est colligere, cum Augustinus totum librum de bono perseverantia ediderit, cuius argumentum est, quod ad prædestinationem perseverantia requiratur. Eius & hæc extat in epist. 59

H

sententia

sententia. Non sunt in ista vocatione, de qua Paulus Rom. 8. agit, qui in fide, quæ per dilectionem operatur, etiamsi aliquantulum ambulent, non perseverant usq; in finem.

99. Ambrosius vero lib. 1. de vocatione gentium sequentibus scripturæ testimonijs euincit perseverantiam in electione requiri, 1. Cor. 15. 57. 1. Thes. 5. 23. 2. Thes. 2. 16. 2. Thes. 3. 7. 1. Petri 1. 10. 1. Ioan. 4. 4. 1. Ioan. 5. 4. 5. Luc. 22. 31. Ioh. 10. 100. Hic vero iam iterum diligenter cauendum est, ne cum de perseverantia differimus, vel Caluinianorum fatalem necessitatem introducamus, vel Papistarum dubitationi ferream aperiamus.

Questio 10. quomodo electi non possint seduci.

101. Non enim ita se habet electorum in fide constantia, quod inevitabili fataliq; necessitati astricta sit, adeo ut quicquid etiam agant, qui absoluto Dei decreto electi sunt, perseverent, sed que modum fides electis datur per certam inevitabilem & dia, ita perseverantia in fide non nisi iisdem organis augetur fatali nece & custoditur.

102. Quando proinde Christus dicit: Pseudochristi & in fide pseudoprophete edent signa & prodigia magna, ut seducantur si fieri possit, etiam electi, Matth. 24. non ita accipi potest, quod simpliciter & absolute hoc sit aduocatum electos seduci, sed quod sit impossibile ex hypothesis, ista nimirum conditione quia Deus per Spiritum sanctum & verbum illos conseruat, & ipsi quoq; verbum diligenter audiunt, & precibus instant.

103. Atq; hæc doctrina excitat in hominibus tum precandi ardorem, ut ex Cypriano præclare ostendit Augustinus libro de perseverantia cap. 2. tum religionis studium & pietatis exercitium: de quo Petrus ait. 2. Pet. 1. Fratres operam date, ut firmam reddatis vocationem & electionem vestram. Vnde Augustinus eodem libro cap. 20. de se scribit, se Deo

la pe

sape in suis precibus dicere, Da quod iubes, & iube quod vis.
Ea q̄ uerba se Pelagio opposuisse testatur, qui perseveranti-
am in nostris collocatam esse uiribus existimauerit. Itaq̄ por-
ro ea ibidem declarat: Quid nobis, inquit, primitus & maxi-
mè Deus iubet, nisi ut credamus in eum. Et hoc ergo ipse
dat, si bene illi dictum est, da quod iubes.

104. Quin etiam Socordiam & securitatem hoc pacto ex
animis hominum validissime profligare possumus, siquidem,
ut Paulus ait, cum timore & tremore nostram salutem ope-
rari debemus Phil. 2. Timor autem hic non seruilis sed filia-
lis est. Nam fides & perfecta dilectio seruilem metum foras
eijcit, 1. Iohan. 4. ideoq̄ Apostolus ibidem Phil. 2. ilico subiicit
verba fiduciae plenissima: Deus autem est, qui operatur in
uobis & uelle & perficere.

Questio 11. Quod electi de salute dubitare non debeant.

105. Ex aduersa parte dubitationi pontificiæ via quoq̄
præcludenda est, quod ita fit optime cum cogitamus constan-
tiam nostram non nostris nisi infirmis uel nullis potius uir-
tibus, sed sola uirtute omnipotentis Dei. Christus est Pastor
noster, qui oves suas è manibus suis sibi eripi non patitur
Ioh. 10. & qui opus bonum in nobis inchoauit, idem quoque
perficiet, usque ad diem Iesu Christi. Phil. 1. Ille nos corro-
borabit usque ad finem inculpato in diem Domini nostri
Iesu Christi 1. Cor. 1. & Deus pacis facit nos esse ὁλοκληρῶς o-
mnibus numeris perfectos & spiritum nobis largitur ὁλόκληρον
planè perfectum, ut & anima & corpus nostrum absq̄ culpa
custodiatur in diem Domini nostri.

106. Quæ cum ita sint tuto possumus cum Paulo dicere,
Nulla creatura potest nos separare à dilectione, quæ est in
Christo Iesu. Rom. 8. & scio cui credidi, & certo persuasum
habeo, quod potens sit custodire depositum meum in illum
diem 2. Tim. 1.

107. Ac licet electi quandoque in peccata prolabantur & spiritum sanctum amittant (non enim cum Beza sentimus spiritum sanctum ab electis non posse eijci) tamen firmum manet fœdus & pactum electionis ex parte Dei, in quod per pœnitentiam semper regressus est resipiscantibus. Nam si fœdem frangimus, ille fidelis manet, negare seipsum non potest 2. Tim. 2. Sicut conjugii fœdus non rumpitur, licet aliquod inter coniuges interveniat iurgium & fribusculum.

108. Hinc illæ exhortationes. Qui stat videat ne cadat. Participes facti sumus Christi, si modo Principium nostræ substantiæ usque ad finem firmum retinuerimus Ebr. 3. 2. Pet. 3. 17.

Questio 12. Electio finem suum, qui est vita æterna, assequitur.

109. Atque hæc quidem de dono perseverantiæ, sequitur porro, ut de fine prædestinationis dicamus, qui est æterna beatitudo, de quo ita habet Paulus Rom 8. Quos prædestinavit, eos tandem etiam glorificavit: & liber Concordiæ verba Pauli sic explanat: Ille idem in æterno consilio suo decrevit, quod eos, quos elegit, vocavit, iustificavit, in altera æterna illa vita salvos facere & æterna gloria ornare velit.

110. Ac quod absque hoc fine prædestinatio definiri non possit cum ex iis, quæ de perseverantia dicta sunt, patet, tum etiam quod προορισμός ab isto ὄρω & proprio fine nomen accepit. Quod Bonaventura animadvertit quando scripsit: In Deo idem sunt propositum, ἡ πρόθεσις, prædestinatio προορισμός & electio ἡ ἐκλογὴ secundum Rem: & differunt tantum secundum rationem intelligendi. Nam propositum notat simpliciter voluntatem faciendi, qua Deus firmiter id ipsum quod proponit facere decrevit. Electio et prædestinatio vero addunt illi decreto quandam determinationem seu modum faciendi, licet diversimodè. Quia prædestinatio addit ordinem & directionem in finem: Sed electio adijcit discretionem sive
separat

separationem à suo opposito. Vnde propositum significat firmam voluntatis conceptionem: prædestinatio cum conceptione notat præordinationem, & electio quandam discretionem. Haec tenus ille.

III. Monet autem hic terminus ad quid facta sit prædestinatio. Tres enim in prædestinatione metæ à scriptura ponuntur, quæ non sunt confundendæ. Vnde oritur electio seu causa efficiens electionis & terminus à quo est misericordia Dei, ab hac enim præcurrente & omnia operante præparamur & prædestinamur; Organa deinde & media sunt Christus in verbo & sacramentis exhibitus & fide apprehendus. Vnde in Christo, & per fidem in Christum dicimur electi. scopus deniq; ultimus est terminus ad quem eligimur qui vnicus est vita æterna: Eam hic quidem possidemus Fide & indubitata spe, quæ minimè confundit, illic eam accepturi intuitu & plenaria perfruitione. 2. Cor. 5. 1. Ioh. 3.

II 2. Quando igitur propriè & ex scripturæ vsu loqui volumus, non dicemus nos esse electos vel ad gratiam Dei, vel ad redemptionem, sed ex mera Dei gratia per meritum redemptionis Christi fide apprehensum ad æternam salutem. Haud aliter ac in stadio cursores non currere dicuntur ad carceres vel ad stadium, sed à carceribus per intermedium stadium ad meritam. Ad quam picturam Paulus respicit 1. Cor. 9. 24.

Questio 1; Non omnes homines sed tantum credentes sunt electi.

II 3. Postremum definitionis membrum eos concernit qui sunt electi, de quibus ex præcedentibus non est obscurum terre sententiam. Nam liber Concordiæ non modo disertè octo gradus proprietatum, quæ electis conveniunt, enumerat ut sunt 1. Redemptio per Christi meritum: 2. Vocatio per evangelij, & sacramentorum usurpatio. 3. Conversio, 4. Iustificatio. 5. Sanctificatio. 6. Defensio & conseruatio. 7. Perseuerantia, 8. Glorificatio; sed insuper etiam dicit: Quod prædestinatio seu electio non simul ad bonos & ad malos pertineat, sed TANTVM ad filios Dei, qui ad æternam vitam

LC
pagina
773.

LC
fol. 770.

H iij

confe.

consequendam electi & ordinati sunt priusquam mundi fun-
damenta iacerentur: Item quod Deus in aeterno suo consi-
lio decreverit, quod praeter eos, qui filium eius Iesum Chri-
stum agnoscunt & in eum veré credunt, neminem saluum
facere velit.

114. Et cum salvator parabolam de vinea Matth. 20. 16.
& parabolam de nuptijs Matth. 22. 14. concludens ait:
Multi vocati, pauci vero electi, non de euentu saltem loquitur
quasi Deus quidem decrevisset omnes ad vitam aeternam el-
ligere, & quod respectu Dei eligentis & volentis omnes sal-
vi fiant, nec non ratione meriti Christi vniversalis, ipsa quo-
q; electio sit vniversalis & omnes sine discrimine homines
sint electi: Sin vero homines respiciantur, quibus electionem
suam revelat Deus, quod hoc pacto particularis sit electio, illa
supra applicationem hac infra, illa κήρα hac χήρα

115. Nam hoc commentum scriptura luculentissimè re-
futatur. Paulus I. Cor. I. Non de euentu sed de eligentis Dei
consilio loquitur: Attendite fratres vocationem vestram:
Non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes,
non multi nobiles, sed stultos mundi elegit Deus.

116. Sed cum de hac tota controversia altera disputatio
ne agendum sit, ideo abrumpemus hic filum, post
quam explicata est praedestinationis
definitio.

F I N I S.

Errata sic corrige

Capitis secundi

- Thesi 5. pro praescientia fac praescientia.
Thesi 23 bis positum coniunctim ad ad dele posterius.
Thesi 29 pro, voluntas & facultas, scribe voluntas est etc.
Thesi 51 pro, ea, qua scribe ea, quae: Item pro, quae certas, qua
certas: Item pro odo, odio.
Thesi 56 pro tu, fac, ut,
Thesi 68. pro, volunt pone nolunt.

Thesibus

Thesibus à 70. usq; iterum ad 70 numeri perperam positi
vsq; ad finem capituli sunt mutandi.
Thesi 62 altera, pro semel pone Semei.
Thesi 73 pro, alius item, fac, aliud item. Item pro adtribuit,
lege adhibuit. Item pro siue, lege, indignationis suae.

Capituli tertij.

Thesi 23. pro, ante hæc, lege, ante hæc.
Thesi 30 pro τυπικῶς pone, τυπικῶς.
Th. 38. Proximus lege proximum.
Th. 46. pro, & dicente, lege ut dicente.
Th. 89. pro respecta lege respectu.
Reliqua leviora quilibet potest corrigere.

... ad numerum perperam possit

... ad numerum perperam possit

... ad numerum perperam possit

... ad numerum perperam possit

... ad numerum perperam possit

... ad numerum perperam possit

... ad numerum perperam possit

... ad numerum perperam possit

... ad numerum perperam possit

... ad numerum perperam possit

... ad numerum perperam possit

99 A 6905

ULB Halle
002 824 817

3

5b_a

96

PRO SANCTISSIMO
LIBRO CHRISTIANÆ
CONCORDIÆ.

DISPUTATIO DECIMA SEXTA
quæ est de Prædestinatione sanctorum
prima, Trium capitum.

- I. *An & quomodo de Prædestinatione sit disputandum.*
- II. *De vocabulis Electionis, Prædestinationis, vocationis, Voluntatis, consilij, decreti, reprobationis, permissionis, desertionis.*
- III. *Quid sit Prædestinatio & quæ ad integram eius definitionem requirantur.*

De quibus
PRÆSIDE SALOMONE GESNERO,
S. Theologiæ D. & Professore, ad diem VI, Iunij

Anno 1595.

Respondebit publicè

M. IOHANNES KAVFFMANNVS
Norimbergensis, Diaconus Ecclesiæ VVittebergensis.

19

VVITEBERGAE,
Typis Zachariæ Lehmanni Anno M. D. XCV.

